

SAMMENDRAG

Fjerne utslipp, bevare industri

Råd og anbefalinger for norsk konkurransekraft
i et geopolitisk krysspress

Formål med dette notatet

Dette notatet bygger på tre sentrale analyser fra Prosess21: (1) en gjennomgang av hvorfor investeringer i utslippsreduksjoner i industrien ofte uteblir, (2) en analyse av industriutslipp og industrisammensetning i Norge, Norden og Europa – som dokumenterer at Norge har en kraftintensiv industristruktur med høy andel prosessutslipp – og (3) en vurdering av EUs raskt skiftende rammeverk for konkurransekraft og dekarbonisering, herunder *Clean Industrial Deal*, Karbongrensejusteringsmekanismen (CBAM) og endringene i kvotehandelssystemet (EU ETS).

Formålet med notatet er å gi råd og anbefalinger til myndigheter og industri: Hvordan kan Norge realisere nødvendige klimakutt i prosessindustrien **uten karbonlekkasje**, samtidig som verdiskaping, eksport og langsiktig konkurransekraft ivaretas når rammebetingelser i Europa strammes raskt til?

Mario Draghis rapport om europeisk konkurransekraft peker på at energiintensive og strategisk viktige industrielle verdikjeder i Europa står i et sårbart krysspress. Selv om Draghis mandat var europeisk og makroøkonomisk, er mange av utfordringene han beskriver også høyst relevante for norsk prosessindustri. Dette notatet bygger på disse innsiktene for å styrke det strategiske kunnskapsgrunnlaget, og kapitlet om [Bakteppe](#) gir en oppdatert beskrivelse av hvordan europeiske utviklingstrekk direkte påvirker norske konkurranseforhold.

Vurderingene i dette notatet er ment som et strategisk kunnskapsgrunnlag for å forstå situasjonen norsk prosessindustri står i, og for å identifisere hvilke grep som kan styrke omstillingsevne og langsiktig konkurransekraft. I deler av industrien oppleves situasjonen som alvorlig, med bekymring for svekket kommersiell bærekraft, manglende investeringsevne og risiko for avindustrialisering. Klimamålene utløser økte kostnader, samtidig som et presset europeisk marked gir begrenset betalingsvilje for lavutslippsprodukter. Dette gjør omstillingen krevende for både norsk og europeisk industri. Høye energikostnader sammenlignet med globale konkurrenter forsterker utfordringen, særlig når virksomheter møter strengere klimakrav. Summen vil være svekket kontantstrøm og redusert evne både til å investere i ny produksjonskapasitet og til å gjennomføre nødvendige utslippskutt. En nedbygging av norsk prosessindustri vil forskyve produksjon til regioner med langt høyere utslipp og dermed øke globale klimaavtrykk. Derfor peker notatet på grep som styrker investeringsgrunnlaget, reduserer risiko og legger til rette for nødvendig dekarbonisering og videre industriell verdiskaping.

Sammendrag for beslutningstakere

Europa står i et skjerpet geopolitisk og industrielt press, der økt uro, høyere kostnader og sterkere global konkurranse setter nye rammer for europeisk og norsk industri. Dette bildet understreker behovet for å analysere utviklingen **med de lange industribrillene**, der både konkurransekraft, energisystem, klima og geopolitikk ses i sammenheng. EU har satt seg ambisiøse klimamål og ser utslippskutt som både et miljøpolitisk tiltak og et strategisk konkurransefortrinn innenfor rammen av Parisavtalen. Etter pandemien har inflasjon, økte kostnader og svekkede marginer rammet industrien bredt, samtidig som Kina har styrket sin posisjon globalt. USAs økte tollsatser har samtidig svekket WTOs rolle i det regelbaserte handelssystemet, selv om store deler av verdenshandelen fortsatt skjer innenfor WTO-rammeverket.

EU befinner seg i et krysspress mellom Kina og USA, og har lansert omfattende tiltak for å beskytte og styrke europeisk industri. Dette inkluderer blant annet CBAM, endringer i kvotehandelssystemet (EU ETS), samt nye initiativer som *Clean Industrial Deal* og *Industrial Accelerator Act*. Tilgang på energi og råmaterialer fremstår som en stadig mer kritisk forutsetning for industriell konkurransekraft og verdiskaping i Europa. Den nylige situasjonen der norsk ferrolegeringsindustri falt utenfor EUs beskyttelsesregime, illustrerer hvordan Norge som ikke-EU-land i økende grad kan bli stående på utsiden av europeiske industripolitiske virkemidler – selv om disse samtidig former våre kostnadsrammer, særlig innen kraft og klima.

Norsk prosessindustri skiller seg fra store deler av øvrig europeisk industri ved høy elektrifiseringsgrad og derfor en relativt sett høy andel prosessutslipp, i motsetning til utslippsprofiler som i større grad er knyttet til energibruk. Gjennom EØS-avtalen er norsk industri i økende grad underlagt et europeisk regelverk og en virkemiddelstruktur som i hovedsak er utformet for denne andre industristrukturen og utslippsprofilen. For å sikre at norske interesser og særtrekk ivaretas, er det derfor avgjørende at norske myndigheter og aktører har et solid faktagrunnlag og deltar aktivt i utforming og oppfølging av EUs rammeverk.

Som EØS-medlem deler Norge EUs industrielle rammer og klimareguleringer, men møter særskilte utfordringer når en kraftintensiv norsk industri skal tilpasse seg regelverk som i stor grad er utformet for

en annen utslippsprofil. Norge er tett integrert i det indre markedet og deler et industrielt skjebnefellesskap med EU, som vår klart viktigste handelspartner. Norsk prosessindustri har et lavt klimafotavtrykk gjennom bruk av fornybar kraft og effektiv ressursbruk, men står nå overfor økte klimakostnader, større usikkerhet om kraftpriser og en høy risiko for karbonlekkasje. Utfasing av frikvoter, innfasing av CBAM og et strammere europeisk karbonbudsjett vil kreve raske og betydelige utslippskutt. Dette forutsetter samtidig at industriens konkurransevne og investeringsevne styrkes, slik at omstillingen kan gjennomføres uten å svekke verdiskaping og arbeidsplasser.

På denne bakgrunnen har Prosess21 **identifisert 14 industrielle grep innen fem hovedområder** som samlet påvirker industriens konkurransekraft og investeringsevne i dekarbonisering.

1. **Kraft og nettkapasitet:** Norge har historisk hatt et kraftoverskudd som ga industrien stabile og konkurransedyktige rammer, men står nå overfor en situasjon der økende etterspørsel og elektrifisering kan skape strukturelt underskudd. Norsk prosessindustri er derfor avhengig av nok kraft og forutsigbare rammer i en tid der knapphet, økende etterspørsel og sterk internasjonal konkurranse skjerper risikoen. Et robust kraftgrunnlag er en forutsetning for investeringer i klimakutt, videre industriell verdiskaping og for at norske utslippsfordeler faktisk skal gi konkurransekraft i europeiske markeder.

For å sikre et kraftsystem som kan bære både industriell omstilling og ny verdiskaping, må Norge raskt realisere mer kraftproduksjon. Vindkraft på land er den raskest tilgjengelige kilden, men forutsetter tydelige lokale incentiver, økt kommunalt eierskap og styrket kapasitet i saksbehandlingen for å sikre legitimitet og fremdrift. Samtidig må nytt kraftforbruk styres mer strategisk enn i dag. Store etableringer bør lokaliseres der det finnes tilgjengelig produksjon og nettkapasitet, og møte krav om høy energieffektivitet, faktisk utnyttelse av overskuddsvarme og bidrag til ny kraftproduksjon for å unngå ytterligere press i allerede utsatte prisområder.

I tillegg må eksisterende energiresurser utnyttes bedre. Energieffektivisering og varmeutnyttelse bør inngå som en integrert del av kraftstrategien, ettersom slike tiltak kan frigjøre energi uten naturinngrep og styrke kraftbalansen. Et viktig supplement er energigjenvinning, som kan levere arealnøytral, stabil og lokal kraft raskt. For å utløse dette potensialet må Enovas ordninger styrkes, og svekkede incentiver som følge av redusert elavgift for energigjenvinningsanlegg kompenseres slik at både nye prosjekter og nødvendige reinvesteringer faktisk blir gjennomførbare.

Samtidig er det avgjørende at dokumentasjonen av utslippsfordeler bygger på lokasjonsbaserte metoder som gjenspeiler faktisk bruk av norsk fornybar kraft. Dette er nødvendig for å hindre grønnvasking og sikre at norske klimafortrinn kommer tydelig fram i europeiske markeder og i CBAM. Samlet sett krever et troverdig kraftgrunnlag målrettede grep som styrker produksjon, styrer forbruk, utløser effektiviseringspotensialer og synliggjør de faktiske utslippsfordelene norsk industri er bygget på.

2. **EU – vårt viktigste marked:** Norsk prosessindustri er dypt integrert i det europeiske markedet, og både markedsadgang og stabil tilgang til EUs indre marked er avgjørende for videre verdiskaping og eksport. For å sikre konkurransekraft må Norge samtidig styrke egne rammevilkår hjemme, slik at industrien kan utvikle seg i takt med geopolitisk krysspress. I en tid der EU tydelig skjerper sin industripolitiske retning og prioriterer strategiske verdikjeder, må Norge posisjonere seg som en uunnværlig partner i relevante verdikjeder. Dette krever sterkere norsk påvirkning i EU-prosessene og et mer strategisk og koordinert arbeid.

For å sikre gjennomslag i Europa må Norge først og fremst unngå politiske signaler som skaper usikkerhet om norsk retning i EUs prosesser, ettersom dette svekker både innflytelse og forutsigbarhet for industriens investeringer. Norge bør i tillegg følge EUs handelsforhandlinger tett, særlig i møte med økende geopolitisk rivalisering og risiko for dumping-effekter som direkte kan ramme norske eksportnæringer.

En sentral del av posisjoneringen er å sikre norsk inkludering i «Made in Europe» og tilhørende markedsmekanismer, slik at norske produkter ikke faller utenfor politisk styrte europeiske etterspørselsverktøy.

Negative virkninger av EUs beskyttelsestiltak må samtidig motvirkes aktivt, ettersom slike tiltak kan svekke norsk industri og skape ringvirkninger i sentrale verdikjeder. Norge bør fremheve sitt bidrag til EUs strategiske autonomi gjennom kritiske råvarer, lavutslippsproduksjon, teknologi og stabile verdikjeder, og bruke dette i dialogen med EU. Dette bør kombineres med å fyller eksisterende partnerskap med konkret

innhold, særlig innen mineraler, CCS-infrastruktur og andre strategiske områder der Norge kan levere verdi for et omstilt Europa.

En ansvarlig overgang til CBAM er avgjørende for konkurransekraften i eksportrettet industri. Norge bør arbeide for like konkurransevilkår i overgangen fra frikvoter til CBAM, og for en forbedret dynamisk tildeling av kvoter som gir bedre insentiver til gradvis oppskalering. Det er også nødvendig å styrke innretningen mot omgåelse, slik at ordningen forblir effektiv og rettferdig uten å miste miljøintegritet. Videre bør utvidelse av CBAM til nye sektorer kun skje etter grundige evalueringer av konkurransevirkninger og regulatorisk modenhet. En jevnlig og transparent gjennomgang av CBAM vil være nødvendig for å sikre at ordningen fungerer slik den er ment og ikke skaper utilsiktede skjevheter for norsk industri.

- 3. Forutsigbare rammer for klimakutt:** Store klimainvesteringer i prosessindustrien er svært kapitalkrevende og innebærer betydelig teknologisk og markedsmessig risiko. Industrien trenger derfor stabile og samordnede rammebetingelser som gjør det mulig å ta langsiktige investeringsbeslutninger, og en styringsstruktur som reduserer usikkerhet og koordinerer virkemiddelbruken. Dette forutsetter tverrpolitisk og institusjonell forankring, slik at investeringer i omstilling kan skje med forutsigbarhet over tid. Samtidig er en robust CO₂-kompensasjonsordning avgjørende for å håndtere indirekte karbonkostnader og sikre konkurransekraft i et europeisk marked preget av høye kraftpriser.

For å styrke investeringsviljen kreves større forutsigbarhet og transparens i rammevilkårene, slik at bedrifter kan planlegge investeringer uten å møte uforutsigbare politiske skifter. Det er derfor nødvendig å unngå årlige diskusjoner om CO₂-kompensasjonsordningen, punktutslippsprogrammer eller auksjonsbaserte støtteordninger som skaper uro og svekker insentivene til å gjennomføre store utslippskutt. Samtidig må finansieringsrammene tilpasses risikoen som følger av teknologisk nybrottsarbeid. Dette innebærer at staten bør kombinere flere typer finansieringsmekanismer, som investeringsstøtte, differansekontrakter, lån og garantier, slik at risikoen reduseres på en måte som mobiliserer privat kapital. Staten bør også ta en større del av nedsiderisikoen i de mest kapitalkrevende prosjektene, for eksempel innen CCS og andre nullutslippsteknologier, samtidig som ordningene utformes med mekanismer som hindrer overkompensasjon dersom markedsforsholdene bedrer seg.

Utvidelser eller justeringer av CO₂-kompensasjonsordningen må følge EUs statsstøtteregler og bygge på objektive kriterier, slik at utsatte virksomheter får nødvendig beskyttelse mot indirekte karbonkostnader uten å skape konkurransevridning. I tillegg bør det vurderes om en større andel av ETS- og CBAM-inntektene bør reinvesteres i omstilling i utslippsintensiv industri, i tråd med europeiske anbefalinger om at slike inntekter bør brukes til å finansiere teknologier de er ment å utløse. Slik kan Norge etablere et mer konsistent, langsiktig og konkurransedyktig rammeverk for investeringer i klimainnsats.

- 4. Skalering av CCS i Norge:** CCS er et av de mest kapitalkrevende krevende klimatiltakene i norsk prosessindustri, og utviklingen av slike prosjekter forutsetter stabile og langsiktige rammer. Skal CCS kunne skaleres utover demonstrasjonsnivå, bør Norge etablere en koordinert styringsstruktur som sikrer forutsigbarhet, helhetlig planlegging og effektiv virkemiddelbruk. Samtidig må kostnader fordeles rettferdig mellom fangst, transport og lagring, slik at CCS blir en reell mulighet for utslippsintensiv industri som ikke har andre teknologiske alternativer.

For å sikre industriell utrulling av CCS bør Norge etablere et nasjonalt veikart med tydelige og tidfestede mål for fangst og lagring frem mot 2030, 2035 og 2040. Et slikt veikart bør ha bred forankring og angi hvordan kapasitet skal utvikles trinnvis i takt med faktiske utslippskilder. Videre må CO₂-infrastrukturen bygges skalerbart, slik at både store europeiske punktutslipp og mindre norske, spredte kilder får praktisk tilgang til fangst, transport og lagring. Dette krever også at staten tar en aktiv rolle i utforming og finansiering av infrastrukturensystemer, inkludert mulig eierskap og tariffregulering som kan sikre likebehandling og effektiv kostnadsdeling.

Norsk CCS-politikk bør samtidig harmoniseres tett med EU-regler og finansieringsordninger, særlig i lys av Net Zero Industry Act og endringer i europeiske statsstøttereimer. Dette innebærer at norske prosjekter bør kunne delta i europeiske programmekanismer og kvalifisere for grensekryssende CO₂-volumer. For å utløse prosjekter bør Norge utvikle støtteordninger som speiler europeisk praksis, inkludert vurdering av et norsk auksjonsbasert program for karbonfjerning og utslippsreduksjoner. Slik kan Norge sikre at industriell utrulling av CCS realiseres.

5. **Synliggjøring av industriens samfunnsrolle:** Norsk prosessindustri har et betydelig fortrinn gjennom lave utslipp, høy kompetanse og en sentral rolle i strategisk viktige verdikjeder. Likevel oppfattes konsekvensene av svekket industri ofte som fjerne i beslutningsmiljøer der brede samfunnsøkonomiske modeller dominerer. Dette gjør at regionale effekter undervurderes, og at utslippskutt behandles som en finansiell kostnad snarere enn som en industriell oppgave med stor samfunnsverdi.

For å styrke forståelsen av industriens betydning må det bygges dypere kunnskap om hvilken rolle prosessindustrien spiller i verdiskaping, sysselsetting og nasjonal robusthet. Industrien bør tydeligere synliggjøre sin betydning for beredskap, strategiske verdikjeder og Norges langsiktige omstillingsevne. Samtidig må industriens faktiske bidrag til verdikjeder, eksport og klimamål kommuniseres mer helhetlig og gjennom kanaler som faktisk når beslutningstakere. Dette forutsetter en kunnskapsbasert og troverdig kommunikasjonsplattform som setter industriens samfunnsrolle i et bredere og mer strategisk perspektiv. For å sikre varig legitimitet bør industrien også mobilisere sterkere på kunnskapsarenaer og mot unge, slik at forståelsen av industriens rolle videreføres over tid.

Innhold

Formål med dette notatet	2
Sammendrag for beslutningstakere	2
Innledning	7
Strategiske valg for industri, klima og konkurransekraft sett med de lange industribrillene	8
Industriens løsningsforslag	10
Kraft og nettkapasitet	10
1. Kraftproduksjon og kapasitet	10
2. Prioritering av nytt kraftforbruk	11
3. Energigjenvinning som kraftressurs	12
4. Troverdige rapportering av karbonavtrykk.....	13
EU – vårt viktigste marked	14
5. Norge i verdens og Europas verdikjeder	14
6. Økt gjennomslag i EUs industripolitikk	14
7. Strategisk partner for EU	15
8. Ansvarlig overgang til CBAM.....	16
Forutsigbare rammer for klimakutt	17
9. Langsiktige rammer og risikodeling for klimainvesteringer	17
10. Videreutvikle en velfungerende CO ₂ -kompensasjonsordning.....	18
11. Prinsipiell bruk av ETS- og CBAM-inntekter.....	19
Skalering av CCS i Norge	20
12. Bygg nasjonal CCS-infrastruktur for industriell skalering	20
13. Harmoniser norske CCS-virkemidler med EU.....	21
Synliggjøring av industriens samfunnsrolle	21
14. Styrk nasjonal forståelse for industriens samfunnsrolle	21
Bakteppe	23
Avsluttende refleksjon	28
Vedlegg – Invitasjon til workshop	30
Deltagere og bidragsytere	32

Innledning

Norge har siden 2008 deltatt i EUs kvotehandelssystem, og klimamålene for kvotepliktig sektor skal nås i samarbeid med EU. Det nye målet for 2035, å redusere utslippene med 70–75 prosent sammenlignet med 1990-nivået, er meldt inn til FN og skal oppnås gjennom nasjonale tiltak og i tett samspill med EUs klima- og energipolitikk.

Dette notatet bygger på et solid kunnskapsgrunnlag fra tre sentrale rapporter utarbeidet av Prosess21:

- [Hvorfor investeringer i utslippskutt uteblir](#) (juni 2025): Denne rapporten analyserer hvorfor store investeringer i utslippsreduksjon i prosessindustrien ikke har blitt realisert, til tross for at utslippene omfattes av kvotehandelssystemet. Den gir innsikt i barrierer, rammevilkår og økonomiske mekanismer som påvirker investeringsbeslutninger.
- [Industriutslipp i Norge, Norden og Europa](#) (september 2025): Rapporten gir en detaljert oversikt over utslippsprofilene i norsk, nordisk og europeisk industri, og viser hvordan Norges industrielle utslippsstruktur skiller seg fra resten av Europa. Dette er avgjørende for å forstå hvilke virkemidler og strategier som er mest relevante for norsk prosessindustri.
- [Prosess21 delrapport om EUs nye rammeverk](#) (oktober 2025): Denne rapporten beskriver utviklingen av EUs helhetlige rammeverk for konkurransekraft og dekarbonisering, og vurderer hvilke konsekvenser dette kan få for norsk industri. Den gir en status for relevante EU-initiativ, som Ren Industripakke (*Clean Industrial Deal*), Karbongrensejusteringsmekanismen (CBAM), endringer i kvotehandelssystemet (EU ETS) og sektorspesifikke handlingsplaner, og peker på behovet for aktiv norsk deltakelse og tilpasning. Notatet er skrevet før lansering av *Industrial Accelerator Act* (IAA).

Norge har en industriell særstilling i Europa, men må forholde seg til et europeisk regelverk som i økende grad er utformet for en annen utslippsprofil og industristruktur enn vår egen. De tre underlagsrapportene viser tydelig hvordan norsk prosessindustri skiller seg fra store deler av europeisk industri, både når det gjelder struktur, utslippsprofil og historiske rammebetingelser. Norsk prosessindustri er i hovedsak kraftforedlende og har en høy andel prosessutslipp, mens utslippene i mange EU-land i større grad er knyttet til energibruk. Samtidig blir det europeiske rammeverket, nå preget av EUs konkurransekompass og med sentrale initiativ som *Clean Industrial Deal*, *Industrial Accelerator Act* og tilhørende statsstøtteregelverk, i økende grad styrende også for norsk industri gjennom EØS-avtalen. Vi må være forberedt på at tempoet og innretningen i europeisk politikk vil legge viktige premisser for norsk industri i årene fremover. Dette innebærer at Norge må forholde seg til et rammeverk som i utgangspunktet er utformet for en industri og utslippsprofil som skiller seg fra den norske, og det er derfor sannsynlig at norske interesser og særtrekk ikke blir ivaretatt uten aktiv innsats. Dette forutsetter at Norge både bør påvirke europeisk regelutforming og raskt iverksette nasjonale tiltak dersom utviklingen går i en retning som svekker norsk konkurransekraft. En slik proaktiv tilnærming er nødvendig for å sikre industriell utvikling og omstilling.

Fragmentert ansvar mellom flere departementer gjør det krevende å føre en helhetlig og langsiktig industripolitikk som sikrer konkurransekraft og gjennomføring av klimatiltak i norsk prosessindustri. Rammebetingelsene fastsettes i dag av flere ulike departementer: Nærings- og fiskeridepartementet har ansvar for næringspolitikken, Klima- og miljødepartementet for utslippskrav, Energidepartementet for tilgang til og bruk av kraft, og Finansdepartementet for skatte-, avgifts- og budsjettmessige rammer som i praksis avgjør investeringsmuligheter og omfanget av risikodeling. Denne oppdelingen innebærer at politikktutforming skjer innenfor parallelle styringslinjer med ulike mål, virkemidler og tidshorisonter. For prosessindustrien, som står foran kapital- og teknologiintensive klimatiltak med lang ledetid, skaper dette et strukturelt styringsproblem. Industripolitikken påvirkes fra flere hold uten et samlet strategisk grep, og resultatet er at politikken samlet fremstår fragmentert. Dette gjør det krevende å etablere en helhetlig og langsiktig industripolitikk som både kan understøtte omstilling og sikre konkurransekraft i landbasert industri, særlig i de mest utslippsintensive sektorene.

Økende geopolitisk regionalisering og et raskt skiftende europeisk rammeverk gjør det nødvendig for Norge å utnytte sitt nasjonale handlingsrom mer aktivt. For å drøfte disse utfordringene inviterte Prosess21 til en workshop der deltakerne vurderte hvordan Norge kan møte en utvikling der EU befinner seg i et strategisk krysspress mellom USA og Kina, og hvor Norge som ikke-medlem ofte havner i en dobbel skvis. I en slik situasjon blir det særlig viktig å tydeliggjøre og bruke det handlingsrommet som faktisk finnes innenfor gjeldende rammer, slik at norske aktører kan sikre like konkurransevilkår og robuste investeringsforutsetninger. Behovet for dette ble nylig illustrert gjennom EUs beskyttelsestiltak for ferrolegeringsindustrien, som har fått direkte konsekvenser for norske virksomheter og viser hvor raskt europeiske beslutninger kan få store konsekvenser for norsk industri.

Strategiske valg for industri, klima og konkurransekraft sett med de lange industribrillene

Det er viktig å skille mellom utviklingsområder industrien selv kan drive frem, og dekarboniseringstiltak som forutsetter politiske rammevilkår og et tett samspill mellom industri og myndigheter. Flere andre forhold som er viktige for industriell utvikling behandles ikke i dette notatet. Dette gjelder blant annet satsing på forskning og utvikling, utvikling av spesialiserte produkter og tjenester, posisjonering i nye og voksende markeder, kostnadsforbedringer, samt økt bruk av digitalisering, automatisering og kunstig intelligens. Dette er områder hvor industrien selv har et tydelig ansvar og allerede legger betydelig innsats. Klimakostnader og dekarbonisering skiller seg imidlertid fra disse ved i stor grad å være påvirket av politiske rammevilkår, og krever derfor et tett og forutsigbart samspill mellom industri og myndigheter for å kunne realiseres.

World Economic Forum [Global Risks Report 2026](#) viser at økonomisk og sosial motstandskraft i økende grad avhenger av evnen til å sikre bærekraftig industriell utvikling og trygge arbeidsplasser i en stadig mer usikker verden. Rapporten beskriver en global situasjon preget av sterkere geopolitiske og geoøkonomiske spenninger, økt konkurranse om strategiske ressurser og en svekket multilateral orden. *Geoeconomic confrontation* fremstår som den mest alvorlige kortsiktige risikoen, og dette skaper nye utfordringer for samfunn og næringsliv som er avhengige av stabile rammevilkår, fungerende markeder og pålitelig tilgang til innsatsfaktorer. Samtidig peker rapporten på at teknologiske endringer, særlig knyttet til misinformasjon, digitale sårbarheter og avanserte AI-systemer, forsterker behovet for robuste samfunnsstrukturer og en industriell base som kan bære både omstilling og sysselsetting. Selv om miljørelaterte risikoer faller i prioritet på kort sikt, vurderes de som de mest alvorlige på lengre sikt og vil også kreve betydelig industriell kapasitet for å håndteres. I dette landskapet blir evnen til å utvikle og opprettholde konkurransedyktig og bærekraftig industri avgjørende for å sikre økonomisk stabilitet, sosial sammenhengskraft og nasjonal robusthet i møte med et globalt risikobilde som blir stadig mer komplekst.

Norsk politikktvikling bygger på en sterk tillit til EU ETS og kortsiktige samfunnsøkonomiske analyser, noe som har skapt en industripolitikk som i liten grad fanger opp de strukturelle investeringene og risikoene som omstillingen faktisk krever. I Norge opprettholdes fortsatt troen på åpne markeder, og industripolitikken har i liten grad omfattet strategisk prioritering av teknologier eller næringer – med unntak av økt satsing på forsvarsindustrien. Det er en utbredt oppfatning at økte klimakostnader vil fordeles jevnt i samfunnet, uten å ta inn over seg at de største klimainvesteringene må gjøres av et fåtall aktører, ofte oppstrøms i verdikjeden og i bransjer med sterk internasjonal konkurranse. Dette er situasjonen for store deler av det som karakteriserer norsk prosessindustri.

En fremtidsrettet industripolitikk forutsetter at vi analyserer klimaomstilling, råvaretilgang og sikkerhet i et helhetlig og langsiktig perspektiv. For å møte utfordringene og utvikle relevante løsninger er det viktig å se utover dagens situasjon og vurdere ulike fremtidsscenarier. NOU 2023:28 understreker at Norge i økende grad er eksponert for geopolitiske og geoøkonomiske risikoer gjennom avhengighet av kritiske innsatsfaktorer og råvarer, og at dette krever langt bedre scenarioutvikling, tidlig varsling og systematiske analyser av sårbarheter i verdikjedene. Mangel på slike scenarier gjør at beslutningstagerer undervurderer hvordan internasjonal rivalisering om strategiske ressurser, særlig kritiske råvarer slik disse er definert av EU, NATO eller enkeltland, raskt kan påvirke Norges industrielle handlefrihet og evne til å nå klimamålene.

Nasjonal sikkerhetsstrategi omtaler industriell produksjonskapasitet og kritiske råmaterialer som viktig for Norge og Europa, og Meld. St. 16 (2024–2025) *Industrien - konkurransekraft for en ny tid* peker på behovet for en helhetlig kartlegging av norsk industris rolle i norske og alliertes strategiske og kritiske verdikjeder. Arbeidet skal ses i sammenheng med tilsvarende initiativer i EU og andre relevante land. NOU 2023:28 fremhever også at økt stormaktsrivalisering vil gjøre Norge mer utsatt for press, og at staten i større grad må forstå og håndtere risikoen knyttet til utenlandske avhengigheter i sårbare leverandørkjeder..

Samtidig mangler det en tydelig og operativ strategi for å styrke og dekarbonisere industrien i tråd med de langsiktige klimaufordringene vi står overfor. Dette gjør gapet mellom mål og virkemidler stadig tydeligere. Meld. St. 25 (2024–2025) *Klimameldingen 2035 – på vei mot lavutslippssamfunnet* forsterker dette bildet ved å legge hovedvekten på Norges deltakelse i EUs kvotesystem som virkemiddel for måloppnåelse, snarere enn på nasjonale utslippsreduksjoner i kvotepliktig sektor.

For å konkretisere hva det betyr å ta på seg de lange industribrillene, etablerte Prosess21 et fremtidsscenario som synliggjør hvordan rammebetingelser og investeringsvilje kan utvikle seg. Prosess21 arrangerte derfor en workshop med deltakere fra industri og organisasjonsliv, der det ble lagt frem et bakgrunnsscenario for hvordan rammebetingelser, konkurransesituasjon og investeringsvilje kan utvikle seg frem mot 2030. Scenarioet bygger på erfaringer og vurderinger fra konkurranseutsatt og internasjonalt orientert industri, og viser at det under dagens rammebetingelser er svært krevende å realisere større investeringer i ny produksjonskapasitet og omfattende klimatiltak. Formålet med workshopen var ikke å beskrive en uunngåelig utvikling, men å tydeliggjøre hvilke strukturelle barrierer som må håndteres for å realisere både dekarbonisering og videre industriell verdiskaping.

Bakgrunnen for workshopen ble derfor beskrevet gjennom følgende tenkte scenario:

Norsk prosessindustri står overfor betydelige utfordringer knyttet til klimakostnader, konkurransekraft og investeringsvilje. Myndighetenes tillit til kvotehandelssystemet og gradvis svekkede kompensasjonsordninger har ført til økt risiko for karbonlekkasje og svekket lønnsomhet. Samtidig opplever bedriftene at markedet ikke belønner lavutslippsprodukter, og at investeringer i utslippskutt fremstår som lite realistiske. For å adressere disse utfordringene har regjeringen etablert et midlertidig «superdepartement» og invitert sentrale aktører til workshop for å identifisere konkrete tiltak for omstilling i prosessindustrien.

Oppsummeringen fremhever de utfordringene og løsningene industrien selv vurderer som mest kritiske for å oppnå reelle utslippsreduksjoner og samtidig sikre kommersiell bærekraft. I den påfølgende oppsummeringen presenteres, i prioritert rekkefølge, de utfordringer og løsninger industrien selv vurderer som avgjørende for å lykkes med dekarbonisering og samtidig sikre kommersiell bærekraft i årene som kommer. Tiltakene retter seg primært mot rammebetingelser og samspeillet mellom industri og myndigheter, men bygger på en klar forutsetning om at bedriftene allerede tar – og også fremover må ta – et betydelig ansvar for å realisere nødvendige klimakutt. Det overordnede temaet er hvordan faktiske utslippsreduksjoner kan gjennomføres i praksis.

Industriens løsningsforslag

De følgende kapitlene gir en systematisk gjennomgang av viktige innsatsområder, med konkrete anbefalinger for hvordan norsk prosessindustri kan styrkes i møte med et mer krevende og omskiftelig europeisk og globalt landskap.

Figur 1- Oversikt over 14 industrielle grep fordelt på fem tematiske områder

Kraft og nettkapasitet

1. Kraftproduksjon og kapasitet

Prosessindustriens konkurransekraft er direkte avhengig av forutsigbar tilgang på tilstrekkelig og rimelig kraft, og dagens utvikling gjør denne forutsigbarheten stadig mer usikker. Norsk prosessindustri står i en situasjon der økende konkurranse om kraft, i kombinasjon med elektrifiseringsbehov og utfasing av fossil energibruk, gjør tilgang på kraft til en kritisk rammebetingelse for videre utvikling. Selv om økt krafttilgang er nødvendig, er det ikke tilstrekkelig i seg selv: Uten en helhetlig politikkutforming som ivaretar industriens behov for stabile leveranser og konkurransedyktige priser, risikerer man at utslippsmål nås gjennom redusert aktivitet i industrien snarere enn gjennom reell og varig omstilling.

Konkurransedyktig og stabil krafttilgang har vært en grunnleggende forutsetning for norsk industris utvikling, og et integrert europeisk kraftmarked gjør det nødvendig å sikre rammevilkår som ivaretar denne posisjonen også fremover. Tilgang til kraft på konkurransedyktige og stabile vilkår har i flere tiår vært et av norsk industris sterkeste strukturelle fortrinn. I dagens europeiske kraftmarked, der prisdannelse og flyt påvirkes av forhold utenfor Norges kontroll, blir det avgjørende å utforme rammevilkår som gjenspeiler industriens geografiske beliggenhet, eksportorientering og kapitalintensive karakter. For å opprettholde investeringsvilje og mulighet for videre utvikling trenger industrien derfor langsiktige løsninger som gir nødvendig forutsigbarhet i både krafttilgang og kostnadsnivå.

Raskere krafttilgang krever både effektiv realisering av vindkraft på land, utnyttelse av overskuddsvarme og bedre utnyttelse av eksisterende energiressurser, forutsatt at lokale insentiver og konfliktdempende tiltak er på plass. Vindkraft på land kan gi relativt rask tilførsel av ny kraft, men møter betydelig lokal motstand knyttet til arealinngrep, naturbelastning og fordelingsvirkninger. Tydeligere lokale økonomiske insentiver, styrket kommunal kapasitet i konsesjonsbehandlingen og bedre kobling til allerede utredede områder og gråarealer kan redusere konfliktnivået og gjøre prosessene mer forutsigbare. Samtidig representerer energieffektivisering og økt utnyttelse av overskuddsvarme et betydelig potensial for å frigjøre kraft uten nye naturinngrep og konflikter – såkalte «negawatt» – som bør inngå som en integrert del av en helhetlig kraftstrategi.

En konkurransedyktig industri forutsetter en kraftpolitikk som bygger på et tydelig industripolitisk mål og gir stabile rammevilkår for både eksisterende og nytt kraftforbruk. Det er godt dokumentert at tilgang på rimelig og stabil energi er nært knyttet til både industriell vekst og bredere samfunnsmessig velferd. Om Norge skal opprettholde og videreutvikle en konkurransedyktig industri, må kraftpolitikken ta utgangspunkt i et klart industripolitisk mål om å sikre eksisterende virksomheter og legge til rette for ansvarlig vekst i nye. Dette innebærer rammevilkår som gir forutsigbarhet over tid, blant annet gjennom støtteordninger for energieffektivisering og energigjenvinning, samt mekanismer som kompenserer for svekkede investeringsinsentiver som følge av endringer i elavgift eller andre regulatoriske forhold. Samtidig bør nytt kraftforbruk prioriteres basert på samfunnsnytte, modenhet og sektorens evne til å bidra til verdiskaping og konkrete utslippsreduksjoner.

Hovedanbefalinger:

- **Økt kraftproduksjon må stå sentralt** for å sikre grunnlaget for industri, velferd og gjennomføring av det grønne skiftet.
- **Vindkraft på land bør realiseres gjennom tydelige lokale insentiver, eierskap og kommunal støtte**, slik at prosjektene får legitimitet og raskere fremdrift.
- **Kommunene bør styrkes**, både gjennom økonomiske virkemidler og kapasitet i regulatoriske prosesser.
- **Rammevilkårene må gi langsiktig forutsigbarhet**, og støtte energieffektivisering og økt utnyttelse av overskuddsvarme.
- **Industrien bør stå samlet** og synliggjøre samfunnsnyttene og ringvirkningene av ny kraftproduksjon for å styrke legitimiteten i kraftutbygging.

2. Prioritering av nytt kraftforbruk

Store nye kraftforbrukere som datasentre kan raskt skape ubalanse i kraftsystemet dersom forbruket ikke følges av ny produksjon og tilstrekkelig nettkapasitet. Dette kan føre økt risiko for knapphet og høyere kraftpriser, noe som kan gjøre omstillingen av norsk næringsliv mer kostbar, forsinke det grønne skiftet og i verste fall føre til nedleggelse av energiintensiv industri. Samtidig vil kapasitetsutvidelser og økt elektrifisering føre til økt behov for nettkapasitet også for eksisterende industri. Tap av produksjon av viktige industrielle produkter som aluminium, kjemikalier og mineralgjødsel til land med bedre energi- og nettbetingelser er derfor en reell risiko.

Lokalisering av nytt eller økt forbruk i områder med høye priser og begrenset nettkapasitet forsterker kraftknapphet og svekker konkurransekraften til eksisterende industri. Sammenhengen mellom nettkapasitet og krafttilgang i det enkelte prisområde er vesentlig for kraftsystemet og konkurransekraften til eksisterende industri og muligheten for ny industrietablering. I en situasjon med økende kraftknapphet vil det være hensiktsmessig å lokalisere nytt forbruk til områder med overskudd av kraft og tilgjengelig nett, fremfor å forsterke knapphet og nettbelastning i allerede pressede regioner.

Ny etablering av industri og næringer bør møte tydelige krav til energieffektivitet og utnyttelse av overskuddsvarme. Samtidig gir nye industrisatsinger et potensial for å bidra til finansiering og styrking av både eksisterende og ny kraft- og nettkapasitet. Det bør derfor stilles tydelige krav om høy energieffektivitet og faktisk utnyttelse av overskuddsvarme der dette er samfunnsøkonomisk lønnsomt. I tillegg bør både nytt og eksisterende forbruk bidra til tiltak som styrker kraft- og nettsystemet, enten gjennom investeringer i ny produksjon, levering av systemtjenester eller reduksjon av samlet effekt- og energibehov.

For å sikre balanse i kraftsystemet bør store nye kraftforbrukere bidra til ny produksjon og systemkapasitet. Konesjons- og tildelingsordninger som i stor grad er utviklet for et kraftsystem med varig overskudd, må tilpasses en situasjon med økende knapphet på både kraft og nettkapasitet. Modenhetskriterier bør derfor ikke alene prioritere prosjekter som fremstår som enkle å realisere, men også vektlegge samfunnsnytte, klimabidrag og virkninger for eksisterende industri. Langsiktige rammevilkår må samtidig sikre forutsigbarhet for etablert industri og ansvarlig vekst for nye aktører, blant annet gjennom vurdering av industripris og et mer robust industri-kraftregime.

Hovedanbefalinger:

- **Kraft og nettkapasitet er knappe ressurser**, og uten ny produksjon og nødvendig nettutbygging svekkes både industriens konkurransekraft og muligheten for reell grønn omstilling.

- **Etablering av nytt forbruk bør lokaliseres til områder med tilgjengelig kraft- og nettkapasitet**, samt krav til energieffektivitet og utnyttelse av overskuddsvarme.
- **Nye, store kraftforbruk bør kobles til krav om ny kraftproduksjon** og vurderes ut fra samfunnsnytte og bidrag til klimakutt og verdiskaping.
- **Konsesjons- og tildelingssystemet må tilpasses et kraftsystem med økende knapphet**, slik at nytt forbruk, produksjon og nettkapasitet vurderes samlet.
- **Industrien trenger forutsigbare og langsiktige rammevilkår for kraft**, en positiv kraftbalanse som bidrar til konkurransedyktige kraftpriser.

3. Energigjenvinning som kraftressurs

Energigjenvinning gir industrien mulighet til å produsere stabil og arealnøytral kraft ved å utnytte overskuddsvarme som ellers ville gått tapt. Norske industribedrifter¹ har gjennom mange år investert betydelig i anlegg som utnytter overskuddsvarme til kraftproduksjon. I smelteverk og lignende virksomheter kan slike løsninger gjenvinne rundt 25–30 prosent av det totale energiforbruket og levere kraft når og der behovet er størst, uavhengig av vær. Dette styrker både lokal og regional kraftbalanse og bidrar til å frigjøre nettkapasitet. Energigjennvinningsanlegg etableres innenfor eksisterende industriområder og krever derfor ikke nye naturinngrep eller arealbruksendringer.

Energigjenvinning har et betydelig og raskt realiserbart kraftpotensial, både gjennom reinvesteringer i eksisterende anlegg og etablering av nye prosjekter. Samlet produksjon fra energigjennvinningsanlegg i Norge utgjør i dag om lag 1 TWh kraft årlig, tilsvarende strømforbruket til rundt 60 000 husholdninger. Flere av de eksisterende anleggene står nå foran behov for reinvesteringer, samtidig som det finnes et betydelig utnyttet potensial for nye prosjekter. Enkelte bedrifter har alene identifisert muligheter på rundt 0,4 TWh i årlig produksjon. Et nytt energigjennvinningsanlegg kan i mange tilfeller realiseres og settes i drift innen tre år etter investeringsbeslutning, og representerer dermed et raskt og konfliktfritt bidrag i en situasjon med økende knapphet på både kraft og nettkapasitet.

Selv om energigjenvinning er svært lønnsomt for samfunnet, er prosjektene ofte bedriftsøkonomisk krevende fordi dagens insentiver er utilstrekkelige og delvis svekket. Energigjennvinningsanlegg er i et samfunnsøkonomisk perspektiv svært lønnsomme sammenlignet med mange alternative former for ny kraftproduksjon, men er samtidig ofte krevende å realisere bedriftsøkonomisk. Insentivene har i hovedsak bestått av investeringstilskudd fra Enova og fritak fra elavgift på produsert kraft. Enovas program for store klima- og energisatsinger i industrien er imidlertid begrenset av statsstøttereguleringen, med et støttetak som i mange tilfeller er for lavt til å utløse større investeringer. I tillegg har reduksjonen i elavgiften fra 2026, som isolert sett er positiv, medført et betydelig inntektsbortfall for energigjennvinningsanlegg, anslått til om lag 100 millioner kroner årlig for enkelte anlegg.

Svekkede insentiver gjør at både reinvesteringer og nye energigjennvinningsprosjekter stopper opp, til tross for at disse tiltakene gir rask og konfliktfri styrking av kraftsystemet. Samlet innebærer dagens situasjon at insentivene for både reinvesteringer i eksisterende anlegg og etablering av nye energigjennvinningsprosjekter er svekket. I en situasjon der energigjenvinning kan gi raske, arealkonfliktfrie og nettavlastende bidrag til kraftsystemet, tilsier dette behov for mer målrettede og forutsigbare virkemidler. Dette omfatter både investeringsstøtte og kompensasjon for bortfall av løpende inntekter, dersom potensialet i eksisterende industri skal realiseres.

Hovedanbefalinger:

- **Styrk Enovas støtteordninger for energigjenvinning i industrien**, og utnytt handlingsrommet i statsstøttereguleringen bedre slik at investeringer i utnyttelse av overskuddsvarme til kraftproduksjon faktisk kan realiseres, herunder gjennom muligheten for mer gunstig finansiering.
- **Kompenser for inntektsbortfall som følge av redusert elavgift**, ettersom dette har svekket lønnsomheten betydelig i mange eksisterende energigjennvinningsanlegg. Kompensasjonen kan utformes gjennom særskilte elavgiftsløsninger for kraft produsert av overskuddsvarme, differansekontrakter eller redusert nettleie, innenfor rammene av statsstøttereguleringen.

¹ Elkem, Eramet, Finnjord og Norske Skog mfl.

4. Troverdige rapportering av karbonavtrykk

Ulik praksis for rapportering av karbonavtrykk gjør at norske fortrinn kan undergraves av aktører som fremstår som lavutslippsprodusenter uten faktiske utslippskutt. Ulike metoder for rapportering av karbonavtrykk, spesielt spenningen mellom lokasjonsbaserte metoder og frivillig bruk av opprinnelsesgarantier, kan svekke norsk industris troverdighet og konkurranseevne. Selv om norsk industri har en betydelig fordel gjennom tilgang på fornybar kraft og høy elektrifiseringsgrad, kan denne fordelene uthules dersom aktører i andre land kjøper opprinnelsesgarantier og dermed fremstår som lavutslippsprodusenter uten reelle utslippsreduksjoner. Dette skaper risiko for grønnvasking, ettersom opprinnelsesgarantier ikke har fysisk kobling til faktisk kraftleveranse eller produksjonstidspunkt.

Det pågår nå et viktig internasjonalt skifte i retning av at bedrifters klimafotavtrykk skal baseres på faktisk forbruk av fysisk kraft, snarere enn på finansielle markedsmekanismer. GHG protokollen (Greenhouse Gas Protocol) er verdens mest brukte standard for å måle, beregne og rapportere klimagassutslipp fra virksomheter. I et høringsforslag som nå ligger ute fra denne protokollen tas det til orde for en rapportering som legger større vekt på at det er den faktiske kraftbruken som skal avgjøre fotavtrykket til bedriftene og ikke et finansielt instrument, slik som opprinnelsesgarantiene. Det er viktig endring i retning av det som er regjeringens uttalte politikk, at det er de reelle fysiske kraftflyten som skal bestemme en bedrifts fotavtrykk

CBAM forsterker betydningen av korrekt dokumenterte utslippsfaktorer, og åpner for bruk av faktiske verdier kun der det finnes reell fysisk tilknytning eller kvalifiserende kraftavtaler. I CBAM beregnes indirekte utslipp som hovedregel ved hjelp av standardiserte utslippsfaktorer for elektrisitet. Regelverket åpner likevel for at virksomheter kan benytte faktiske utslippsfaktorer dersom det dokumenteres en direkte fysisk tilknytning til kraftkilden eller en kvalifiserende kraftkjøpsavtale². Rene opprinnelsesgarantier uten slik dokumentasjon gir ikke grunnlag for å rapportere lavere utslipp. Samtidig vil økt vektlegging av indirekte utslipp i reguleringer, produktkrav og etterspørsel i markedet gjøre dokumentasjon av karbonavtrykk stadig viktigere også utenfor CBAM. Dersom rapporteringspraksis ikke reflekterer de faktiske utslippene i kraftsystemet, kan dette føre til konkurransevridning og svekke troverdigheten til lavutslippspåstander.

For å sikre rettfærdig konkurranse og høy troverdighet bør regjeringen, i tråd med sine uttalelser, fortsatt arbeide aktivt for at lokasjonsbasert rapportering etableres som den foretrukne standarden i relevante europeiske regelverk og markedspraksiser. Dette gir riktige insentiver til faktiske utslippskutt og belønner land med lav karbonintensitet i strømmettet. Samtidig bør norsk industri synliggjøre sine faktiske fortrinn gjennom solid klimadokumentasjon, åpenhet og konsistent bruk av anerkjente metodikker.

Hovedanbefalinger:

- **Ulik rapporteringspraksis svekker norsk industris konkurransefordel**, spesielt i markeder hvor tilgang på fornybar kraft og høy elektrifiseringsgrad normalt gir lave faktiske utslipp.
- **Opprinnelsesgarantier innebærer risiko for grønnvasking**, siden de ikke dokumenterer fysisk krafttilførsel eller faktiske utslippsreduksjoner.
- **CBAMs innføring av indirekte utslipp forsterker utfordringen**, og kan skape konkurransevridning dersom rapportering ikke gjenspeiler reelle utslipp fra kraftsystemet.
- **Lokasjonsbasert rapportering bør bli foretrukket standard**, for å sikre troverdighet, riktige insentiver og reell belønning av lave utslipp i norsk kraftsystem.
- **Regjeringen bør videreføre sitt arbeid for å etablere lokasjonsbasert rapportering** som europeisk standard i regelverk og markedspraksiser, slik at norsk posisjon styrkes og rapporteringspraksis i større grad gjenspeiler faktiske utslipp og fysisk kraftflyt.
- **Norsk industri bør synliggjøre sine fortrinn gjennom dokumentasjon, åpenhet og konsistente metodikker**, slik at lavutslippsprofilen faktisk kommer til uttrykk i markedet.

² PPA – Power Purchase Agreement

EU – vårt viktigste marked

5. Norge i verdens og Europas verdikjeder

Økende proteksjonisme og svekkede handelsregimer gjør norsk eksportindustri mer sårbar, særlig fordi Norges markedsadgang i stor grad avhenger av utviklingen i EU. Global proteksjonisme og en svekket WTO-orden kan skape økende utfordringer for norsk eksportrettet industri. Som et lite land uten et stort hjemmemarked er Norge helt avhengig av stabil markedsadgang, særlig til Europa. EØS-avtalen har i mange år vært en trygg ramme, men geopolitisk polarisering og nye handelspolitiske initiativ gjør at dette ikke lenger kan tas for gitt. EUs handelsavtaler med store økonomier som India kan utløse dumping-effekter som rammer norske produsenter. Samtidig subsidierer Kina sin eksport, noe som skaper ubalanse i globale markeder.

For å beholde en sterk posisjon i globale verdikjeder bør Norge tilby konkurransedyktige og langsiktige investeringsvilkår som bygger på våre reelle fortrinn. For å sikre en robust posisjon i globale verdikjeder må Norge styrke industriens konkurransekraft gjennom attraktive investeringsvilkår og stabile, langsiktige rammer. Dette innebærer å matche de forutsetningene bedrifter tilbys i alternative lokasjoner, uten å kompromittere norske standarder for lønns- og arbeidsvilkår. Samtidig bør Norge utnytte sine komparative fortrinn fullt ut, særlig lavt karbonavtrykk, høy produktkvalitet og gode arbeidsforhold, som samlet gir norsk industri et strategisk og etterspurt konkurransefortrinn i en omstillingsorientert europeisk økonomi.

Norge bør være langt mer aktiv i EU og sentrale EU-land for å sikre markedsadgang og påvirke rammevilkår som direkte påvirker norsk industri. Norge bør være proaktiv i EU og internasjonale fora, med sterk og kontinuerlig tilstedeværelse i Brussel, samtidig som bilaterale relasjoner med blant annet Frankrike og Tyskland bør prioriteres. Det er nødvendig å følge EUs handelsforhandlinger tett for å identifisere og motvirke negative konsekvenser for norsk industri. Eksisterende partnerskap bør også fylles med konkret innhold, for eksempel gjennom samarbeid om mineralutvinning, strategiske og kritiske råmaterialer og utvikling av CCS-infrastruktur, områder der Norge kan tilby løsninger som styrker Europas avkarbonisering og industrielle omstilling.

Overordnet strategi: sikre markedsadgang, bygge industri hjemme, og posisjonere Norge som en uunnværlig leverandør i et omstilt Europa.

Hovedanbefalinger:

- **Sikre markedsadgang til Europa som strategisk hovedprioritet** gjennom en tettere tilknytning til EUs handelspolitikk, slik at norsk industri ikke faller mellom EU og USA i en tid med økende proteksjonisme.
- **Styrk konkurransekraften hjemme gjennom attraktive og langsiktige investeringsvilkår**, og utnytt norske fortrinn som lavt karbonavtrykk, høy kvalitet og trygge arbeidsvilkår.
- **Følg EUs handelsforhandlinger tett** for å unngå dumping-effekter og uheldige konsekvenser for norsk eksportindustri.
- **Fyll eksisterende partnerskap med konkret innhold**, særlig innen mineraler, CCS-infrastruktur og teknologiutvikling der Norge kan bidra til Europas avkarbonisering.
- **Posisjoner Norge som en uunnværlig partner** for et omstilt Europa, gjennom leveranser som kombinerer lav miljøbelastning, høy kvalitet og robusthet i kritiske verdikjeder.

6. Økt gjennomslag i EUs industripolitikk

Norges påvirkningskraft i EU er for svak i forhold til tempoet i EUs politikktutvikling, og krever både sterkere tilstedeværelse og bedre koordinert innsats. EU-politikken utvikler seg raskt, og Norge er i dag ikke tilstrekkelig rigget for å ivareta egne interesser i denne prosessen. Norske myndigheter bør styrke tilstedeværelsen og innsatsen i Brussel, og koordinere påvirkningsarbeidet langt bedre enn i dag. Den norske delegasjonen har begrenset formell innflytelse, mens norske selskaper ofte har god tilgang gjennom pan-europeiske bransjeorganisasjoner. Denne kombinasjonen representerer et utnyttet potensial og bør brukes mer systematisk for å øke Norges innflytelse.

EUs «Made in Europe»-agenda viser hvordan politisk styrte markedstiltak kan definere etterspørselen fremover, og norske produkter risikerer å falle utenfor dersom Norge ikke er tett på utformingen av regelverket. Diskusjonene om «Made in Europe» illustrerer et bredere skifte i EU, der regelverk, standarder, offentlige anskaffelser og i økende grad såkalte *lead markets* brukes for å stimulere etterspørsel etter europeisk og

mer klima- og bærekraftig produksjon. Dersom norske produkter ikke inkluderes i slike definisjoner og ordninger, kan dette svekke etterspørselen, ikke fordi kvaliteten er lavere, men fordi markedsadgang og betalingsvilje i økende grad styres politisk. Norge bør derfor støtte ambisjonene bak «Made in Europe», men bare dersom norske aktører regnes som en integrert del av ordningene. Dette forutsetter tett og vedvarende involvering i utformingen av overordnede EU-regler, inkludert hvordan CBAM og tilgrensende virkemidler skal praktiseres.

EUs stadig mer transaksjonelle tilnærming gjør det nødvendig for Norge å bidra aktivt i strategiske europeiske initiativer for å styrke egen forhandlingsposisjon og markedsadgang. EU-politikken har blitt stadig mer transaksjonell, med tydelige elementer av gjensidige bytter og forventninger (*give and take*). For å styrke sin posisjon bør Norge i større grad bidra til strategiske europeiske initiativer, som prosjekter innen infrastruktur, energi- og industriprosjekter, som kan gi økt tyngde i forhandlinger og politikktutforming. Utvidelsen av statsstøttebegrepet gir samtidig større handlingsrom for målrettede nasjonale satsinger, særlig når disse kan kobles til europeiske finansieringsinstrumenter som Den europeiske investeringsbanken (EIB). Slik innsats kan både understøtte europeiske mål og sikre konkurransekraft og markedsadgang for norsk industri. Dette forutsetter at norske myndigheter sikrer stabile og forutsigbare rammevilkår hjemme, slik at innenlandske beslutninger ikke undergraver disse ambisjonene.

For å oppnå gjennomslag i EU bør Norge kombinere arbeid med regelverk og markedsregler med målrettet påvirkning i Brussel og tett dialog med sentrale medlemsland. En effektiv strategi krever et vedvarende fokus på rammebetingelser og markedsregler i EU, kombinert med aktiv bruk av lobby- og bransjeorganisasjoner i Brussel og målrettet dialog med sentrale medlemsland som Tyskland og Frankrike. Nordisk samarbeid kan ha betydning i enkeltsaker, men gir alene begrenset gjennomslagskraft i de strukturelle diskusjonene som nå former Europas industrielle fremtid.

Hovedanbefalinger:

- **Styrk Norges påvirkning i EU gjennom koordinert innsats og tydeligere prioriteringer**, slik at norske interesser ivaretas i et stadig raskere og mer politisert beslutningslandskap.
- **Sikre norsk inkludering i «Made in Europe» og tilhørende ordninger**, og arbeide for en praktisering av relevante EU-regler som ikke skaper konkurranseulemper for norsk industri.
- **Bidra aktivt til strategiske europeiske initiativer innen infrastruktur, energi og industri**, og bruk utvidede statsstøtteregler og andre europeiske finansieringsmekanismer for å styrke norsk konkurransekraft og markedsadgang.
- **Unngå politiske signaler og beslutninger som skaper usikkerhet om norsk retning i europeiske prosesser**, da dette svekker Norges troverdighet og gjennomslag i EU.
- **Utnytt pan-europeiske bransjeorganisasjoner og industrinettverk mer systematisk**, siden norske selskaper ofte har større påvirkningskraft gjennom disse kanalene enn gjennom formell norsk tilstedeværelse alene.

7. Strategisk partner for EU

EUs økte bruk av beskyttelsestiltak kan svekke norsk industri og ramme både investeringer, sysselsetting og kritiske verdikjeder på tvers av Europa. Utvidede EU-beskyttelsestiltak kan få betydelige konsekvenser for norske produsenter og verdikjeder. Slike tiltak kan svekke investeringsviljen, redusere verdiskaping og gi ringvirkninger i form av tapte arbeidsplasser, spesielt i regioner der industrien er en sentral del av næringsgrunnlaget. Samtidig kan de undergrave Europas strategiske autonomi ved å begrense tilgangen til stabile leveranser av kritiske råvarer og foredlede industriprodukter fra Norge, som i dag bidrar til europeisk forsyningssikkerhet og industriell robusthet.

Som et lite og åpent land er Norge helt avhengig av det indre markedet i EU, noe som gjør det nødvendig å forebygge negative EU-tiltak gjennom strategisk posisjonering og tettere tilknytning til relevante handelspolitiske ordninger. Norge er sterkt avhengig av det indre markedet, noe som gjør ensidige mottiltak lite hensiktsmessige. Samtidig tilsier utviklingen i EU at både Norge og Island bør vurdere mer strategiske grep for å forebygge negative virkninger. Dette kan innebære tydeligere posisjonering i dialogen med EU, testing av handlingsrommet i eksisterende avtaler og vurdering av mer formalisert tilknytning til utvalgte deler av EUs handelspolitiske virkemidler, som for eksempel tollunionen.

Norge bør bygge sin argumentasjon overfor EU på felles strategiske interesser, særlig behovet for industriell kapasitet, kritiske råvarer og robuste verdikjeder. Argumentasjonen overfor EU bør ta utgangspunkt i felles strategiske interesser, som behovet for industriell kapasitet, sikker tilgang til kritiske råvarer og robuste verdikjeder i en mer urolig geopolitisk situasjon. Norge kan tilby langt mer enn råvareleveranser, og har kompetanse til å levere foredlede produkter, komplette verdikjeder og teknologiske løsninger innenfor rammene av EUs regelverk. Norsk industri opererer i et stabilt arbeidsliv, med høy kompetanse og verdier som harmonerer med Europas, og er geografisk plassert slik at den bidrar til beredskap, forsyningssikkerhet og aktivitet i hele landet.

Norge bør posisjonere seg som en strategisk industripartner for EU ved å tilby ressurser, teknologi og verdikjeder som styrker Europas strategiske autonomi. Overordnet bør Norge posisjoneres som en strategisk industripartner og flanker i Europa, med ressurser, teknologi og kompetanse som kan styrke EUs strategiske autonomi. For å sikre fortsatt investeringsevne og konkurransekraft for norsk industri er det avgjørende med forutsigbar tilgang til det indre markedet i EU, samtidig som Norge må ha tilstrekkelig fleksibilitet til å videreutvikle industrielle verdikjeder basert på egne ressurser og komparative fortrinn.

Hovedanbefalinger:

- **Motvirke negative effekter av EUs beskyttelsestiltak**, som kan svekke investeringer, verdiskaping og sysselsetting i norsk industri.
- **Sikre fortsatt og uhindret tilgang til EUs indre marked**, som er avgjørende for videre investeringer, markedsadgang og utvikling av industrielle verdikjeder basert på norske ressurser.
- **Styrk Norges posisjon gjennom tydeligere strategisk dialog med EU**, inkludert testing av handlingsrommet i eksisterende rammer og vurdering av tettere tilknytning til utvalgte handelspolitiske ordninger som tollunionen.
- **Fremhev Norges bidrag til EUs strategiske autonomi**, spesielt gjennom kritiske råvarer, foredlede produkter, komplette verdikjeder og teknologi som støtter Europas energi- og industripolitikk.
- **Utnytt verdier felles med Europa, som stabilitet, kvalitet og kompetanse**, for å styrke Norges posisjon som en uunnværlig industripartner i en mer geopolitisk urolig tid.

8. Ansvarlig overgang til CBAM

Overgangen fra frikvoter til CBAM gir særskilt store konsekvenser for norsk prosessindustri, fordi regelverket er utformet med europeisk stålindustri som utgangspunkt og i liten grad reflekterer norske forhold. Utfasing av vederlagsfrie kvoter og parallell innfasing av CBAM får betydelige konsekvenser for eksportrettet norsk prosessindustri. Både europeiske og norske produsenter vil møte økte kostnader, samtidig som det er usikkerhet om CBAM i praksis vil hindre omgåelse og karbonlekkasje. For norske aktører er utfordringene særlig tydelige. Aluminium og mineralgjødsel er allerede inkludert i første fase av CBAM, mens ordningen i stor grad er utformet med stålindustrien som referanse, en industri hvor Norge ikke har primærproduksjon. Norske produksjonsforhold og særtrekk har derfor fått begrenset oppmerksomhet i utformingen av regelverket. Som land utenfor EU har Norge også hatt begrenset innflytelse i den formelle prosessen, og forsinket oppfølging av nødvendige justeringer kan skape varige konkurranseulempen.

CBAM skaper risiko for omgåelse og konkurransevridning fordi viktige nedstrømsprodukter og aluminiumsskrap står utenfor ordningen, noe som undergraver både miljøintegritet og europeisk industri. CBAM kan skape uheldige insentiver i verdikjeden, blant annet fordi mange nedstrømsprodukter ikke omfattes. Dette gjør det mer attraktivt å importere ferdigvarer fra land utenfor Europa, fremfor å produsere halvfabrikata og foredlede produkter i Europa. En særskilt utfordring er aluminiumsskrap, som i dag er unntatt fra CBAM og kan brukes til å omgå karbonkostnader. Dersom skrap ikke inkluderes med korrekt utslippsberegning, svekkes miljøintegriteten i ordningen, samtidig som europeisk konkurransekraft undergraves. Standardiserte karbonintensitetsverdier bør derfor settes tilstrekkelig høyt for å hindre omgåelse og sikre like konkurransevilkår. CBAM må samtidig utformes slik at insentivene fremmer utslippsreduksjoner i hele verdikjeden, og ikke overføring av produksjon eller nye former for omgåelse.

Frikvoter bør videreføres i en overgangsperiode for å sikre at overgangen til CBAM ikke svekker norsk industris konkurransekraft. Vederlagsfrie kvoter bør ikke fases ut før CBAM er fullt ut operativ og fungerer etter hensikten. Industrien understreker behovet for en gradvis og risikoreduert overgang, fordi CBAM-ordningen fortsatt er umoden og fordi europeiske produkter kan risikere å bli relativt dyrere enn varer fra andre regioner. Før

frikvoter fjernes, bør CBAM være robust, effektiv og praktisk gjennomførbar, slik at den faktisk hindrer karbonlekkasje og sikrer like konkurransevilkår for norsk og europeisk industri.

Dagens regler for dynamisk tildeling av frikvoter gir svake insentiver til gradvis oppskalering og bør forbedres for å støtte reell produksjon og industriell omstilling. I dagens system må produksjonen normalt øke med minst 15 prosent før kvotetildelingen justeres. Dette favoriserer brå kapasitetsøkninger og gir svake insentiver til gradvis oppskalering eller gjenoppstart etter nedstenging, selv når markedsforholdene skulle tilsi økt aktivitet. En forbedret ordning bør åpne for tidligere og mer trinnvise justeringer, slik at frikvoter i større grad understøtter reell produksjon, investeringer og faktiske utslippskutt.

Hovedanbefalinger:

- **Sikre like konkurransevilkår ved overgangen fra frikvoter til CBAM** ved å videreføre frikvoter inntil ordningen fungerer etter hensikten og ikke svekker norsk eller europeisk konkurransekraft.
- **Reformer dynamisk tildeling av frikvoter** slik at justeringer skjer tidligere og mer trinnvis, og dermed støtter reell produksjon, gradvis oppskalering og faktisk omstilling snarere enn brå kapasitetsøkninger.
- **Motvirk omgåelse og konkurransevridning** ved å inkludere aluminiumsskrap.
- **Fremhev norske særtrekk i CBAM-utformingen**, særlig for aluminium og mineralgjødning, som allerede omfattes i første fase og hvor regelverket i liten grad er tilpasset norske produksjonsforhold.
- **Styrk miljøintegriteten i CBAM** gjennom høye og robuste standardverdier for karbonintensitet, slik at ordningen ikke undergraves av feilprising, datasminke eller flytting av utslipp.
- **Sikre at nedstrømsprodukter omfattes av CBAM**, slik at mekanismen gir utslippsinsentiver i hele verdikjeden og motvirker import av ferdigvarer fra land med svakere reguleringer eller utflytting av produksjon fra Europa.
- **Regelmessig og transparent gjennomgang av CBAM**, slik at mekanismen kan dokumenteres å fungere etter hensikten, og justeres dersom evalueringene viser behov for forbedringer.
- **Utvid CBAM til nye industrisektorer med varsomhet** og kun etter grundig evaluering som viser at ordningen fungerer etter hensikten når det gjelder miljøintegritet, konkurransevilkår og kontroll med omgåelse.

Forutsigbare rammer for klimakutt

9. Langsiktige rammer og risikodeling for klimainvesteringer

Store og kostbare utslippskutt i prosessindustrien krever en langsiktig samfunnskontrakt som gir stabile rammevilkår og reduserer risiko over tid. Norsk prosessindustri står foran svært kostbare utslippskutt, og risikoen for nedleggelse eller betydelig aktivitetsreduksjon er reell dersom økte klimakostnader ikke følges av lønnsomme og gjennomførbare investeringsmuligheter. For å nå både nasjonale og europeiske klimamål bør det etableres en langsiktig samfunnskontrakt mellom staten og industrien, videreutviklet fra dagens [Klimapartnerskap](#) for prosessindustrien. En slik kontrakt bør sikre forutsigbare rammevilkår og konkurransekraft over en horisont på minst 10–15 år, slik at industrien kan ta beslutninger om store og risikofylte investeringer.

Staten bør dele risiko og utvikle virkemidler som gjør dekarboniseringsprosjekter bedriftsøkonomisk gjennomførbare, basert på en felles forståelse av klimautfordringen og kostnadsbildet. Staten bør ta en aktiv rolle ved å bidra til forutsigbar krafttilgang (krafttilgang omtales separat), dele risiko og utvikle virkemidler som gjør investeringer i dekarbonisering bedriftsøkonomisk forsvarlige. Dette forutsetter en felles forståelse mellom myndigheter og industri av både omfanget av klimautfordringen og kostnadsbildet knyttet til nødvendige tiltak. Offentlig støtte bør derfor rettes mot utvikling og realisering av fremtidens utslippsreducerende løsninger, ikke til å opprettholde dagens drift.

Store klimainvesteringer krever finansieringsmekanismer som både reduserer investeringskostnader og håndterer usikkerhet over tid, samtidig som de unngår overkompensasjon. Finansieringsmekanismer bør omfatte både investeringsstøtte og ordninger som håndterer usikkerhet over tid. En kombinasjon av virkemidler som differansekontrakter, flerårige avtaler og økt støtteandel i låne- og garantisystemer bør derfor vurderes og prioriteres. Samtidig er det viktig at slike virkemidler utformes med mekanismer som forhindrer overkompensasjon, blant annet gjennom tydelige vilkår for tilbakeføring eller justering av støtte dersom markedsforholdene utvikler seg bedre enn forutsatt (clawback-mekanismer).

For å realisere nødvendige klimatiltak bør staten og industrien samarbeide gjennom en koordinert struktur som reduserer risiko og sikrer langsiktig forutsigbarhet. Utfordringsbildet preges av høye investeringskostnader, betydelige finansieringsutfordringer, teknologisk risiko og et stadig mer krevende geopolitisk landskap. For å realisere de nødvendige klimatiltakene bør staten og industrien samarbeide gjennom en koordinert struktur med tydelig mandat, der virkemidlene samordnes og langsiktig forutsigbarhet sikres uavhengig av politiske skifter. Dette er en forutsetning for at industrien skal kunne ta investeringsbeslutninger med lang tidshorison og bidra til varige utslippskutt og bred industriell verdiskaping i Norge.

Hovedbudskap:

- **Klimainvesteringene i norsk prosessindustri er svært kapitalkrevende**, ofte i milliardklassen per prosjekt, og kan uten risikodeling true bedriftenes videre drift og konkurransekraft.
- **Staten og industrien bør inngå en langsiktig samfunnskontrakt** (bygget på klimapartnerskapet) som gir forutsigbarhet og trygghet for store investeringsbeslutninger over en horison på 10–15 år.
- **Staten bør ta en betydelig del av nedsiderisikoen** i store dekarboniseringsprosjekter og utvikle virkemidler som gjør investeringer bedriftsøkonomisk gjennomførbare.
- **Finansieringsmekanismer bør kombineres**, med investeringsstøtte, differansekontrakter, flerårige avtaler og økt støtteandel i låne- og garantisystemer for å redusere risiko over tid.
- **Virkemidlene bør utformes med tydelige mekanismer mot overkompensasjon**, for eksempel gjennom krav om tilbakeføring eller justering av støtte dersom markedsf forholdene utvikler seg bedre enn forventet.

10. Videreutvikle en velfungerende CO₂-kompensasjonsordning

CO₂-kompensasjonsordningen er en ordning for å redusere de indirekte karbonkostnadene som er en del av europeiske kraftpriser, og ordningen er avgjørende for å hindre karbonlekkasje fra kraftintensiv industri. CO₂-kompensasjonsordningen er i dag det viktigste virkemiddelet for å håndtere de indirekte, strømprisrelaterte karbonkostnadene som oppstår når CO₂-prising av fossil kraftproduksjon i Europa, særlig gasskraft som ofte setter marginalprisen, driver opp kraftprisene. Selv om norsk industri i hovedsak benytter fornybar kraft, påvirkes prisnivået gjennom det integrerte europeiske kraftmarkedet. Ordningen er derfor utformet for å redusere risikoen for karbonlekkasje som følge av denne indirekte kostnadsbelastningen og for å opprettholde konkurransekraften til kraftintensiv industri innenfor EUs klimaregime.

CO₂-kompensasjonsordningen har fått en tydeligere klimaeffekt, men må fortsatt forstås som et virkemiddel som avhjelper kostnadsulemper – ikke som hovedmotoren for de store investeringsløftene i industrien. Den norske CO₂-kompensasjonsordningen fikk fra 2024 en klimakomponent ved at 40 prosent av kompensasjonsmidlene skal brukes til investeringer i energieffektivisering og andre utslippsreducerende tiltak frem mot 2035. Dette gir et potensial for klimaeffekt. Samtidig er det viktig å huske på at ordningen er ment for å delvis kompensere for en politisk påført kostnadsulempe, og ikke for å utløse de store og kapitalkrevende investeringene eller den teknologiske risikoen som følger med innføring av ny dekarboniseringsteknologi. CO₂-kompensasjonsordningen kan eksistere parallelt med andre nasjonale og europeiske støtteordninger. Klimakomponenten kan styrke prosjekters samlede lønnsomhet og gi grunnlag for flere investeringer, blant annet i kombinasjon med virkemidler som Enova.

Ordningens avgrensning mot kraftintensiv industri har etterlatt flere handelsutsatte sektorer ubeskyttet mot indirekte karbonkostnader, men endringer i EUs statsstøtteregler åpner nå for utvidelse. CO₂-kompensasjonsordningen er i hovedsak rettet mot kraftintensiv industri. Dette har historisk ført til at sektorer med høy handelsintensitet og betydelig risiko for karbonlekkasje, men lavere kraftintensitet, som mineralgjødsel og deler av kjemisk og petrokjemisk industri, har falt utenfor ordningen. EUs reviderte statsstøttereigningslinjer åpner nå for at mineralgjødsel og deler av kjemisk og petrokjemisk industri (NACE-kode 20.14 og 20.15), samt en rekke andre næringer, kan omfattes av CO₂-kompensasjon fra 2026. Dette kan redusere risikoen for karbonlekkasje fra disse sektorene.

Forutsigbare og godt koordinerte rammevilkår er avgjørende for å sikre langsiktige investeringer i industriens omstilling. Usikkerhet som har vært rundt CO₂-kompensasjonsordningens innretning har bidratt til å svekke industriens investeringsvilje. Det er avgjørende å sikre forutsigbarhet rundt den gjeldende CO₂-kompensasjonsordningens frem mot 2030, samt en forlengelse av ordningen etter 2030. Selv om ordningen i hovedsak oppleves som stabil etter inngått avtale i 2024, skaper gjentatte politiske diskusjoner om innretning og

omfang betydelig usikkerhet for industrien. I tillegg utgjør økte løpende driftskostnader, som markedet i liten grad betaler en grønn merpris for, en minst like stor barriere som selve investeringskostnadene.

Hovedanbefalinger:

- **Behold CO₂-kompensasjonsordningens rolle som et målrettet virkemiddel mot indirekte karbonkostnader**, slik at kraftintensiv industri kan være globalt konkurransedyktige i et system der europeisk kraftpriser påvirkes av fossil kraftproduksjon. Det er avgjørende at CO₂-kompensasjonsordningen forlenges utover 2030 for å styrke konkurranseevnen.
- **Erkjenn at klimakomponenten gir klimaeffekt, men kun som supplement til andre ordninger** som har utslippsreduksjoner og klimateknologi som hovedformål.
- **Sørg for at utvidelser av ordningen følger EUs statsstøtteregler og objektive kriterier**, slik at berettigede sektorer får nødvendig beskyttelse mot karbonlekkasje.
- **Styrk forutsigbarhet og transparens rundt ordningens innretning**, og unngå årlige politiske diskusjoner som skaper usikkerhet og hemmer investeringsvilje i industrien.

11. Prinsipiell bruk av ETS- og CBAM-inntekter

Norsk debatt mangler et tydelig skille mellom naturressursrenter og klimarelaterte avgifter, noe som gjør bruken av ETS- og CBAM-inntekter uklar og lite målrettet. I den norske debatten blandes ofte inntekter fra naturressurser med inntekter fra klimarelaterte avgifter som ETS og CBAM. Grunnrenteskatten på kraftproduksjon bygger på et prinsipp om at verdiene fra naturressurser skal tilfalle fellesskapet, mens karbonprising er et virkemiddel for å redusere utslipp og finansiere den omstillingen som avgiften er ment å utløse. Draghi-rapporten peker på at ETS- og CBAM-inntekter i større grad bør reinvesteres i utslippsintensive industrier for å dekke de betydelige kostnadene ved dekarbonisering, særlig der utslippsreduksjoner ikke kan oppnås gjennom enkle tiltak. Draghi omtaler behov for støtte til både investeringer og drift av teknologier som CCS, CCU, hydrogenbaserte prosesser og produksjonsoppgraderinger.

Industrien trenger stabile og langsiktige rammer som gjør det mulig å ta investeringsbeslutninger i milliardklassen, ikke kortsiktige støttepakker. Prosessindustrien etterlyser stabile rammevilkår som gjør det mulig å ta investeringsbeslutninger i milliardklassen, snarere enn kortsiktige støttepakker. Langsiktige og konkurransebaserte mekanismer som differansekontrakter, flerårige avtaler og økt risikoavlastning i statlige låne- og garantisystemer kan sikre at ETS- og CBAM-inntekter faktisk bidrar til å akselerere dekarbonisering. Offentlige anskaffelser, rimelig lånekapital og konkurransedyktige kraftpriser kan være viktige supplement, men bare dersom de er forutsigbare over tid. For industrien er helhetlig koordinering og stabile rammer viktigere enn enkeltstående ordninger. Samtidig bør virkemidlene utformes slik at de er rettferdige, langsiktige og utløser betydelig privat kapital.

For å sikre stabilitet over tid bør tilbakeføring av ETS- og CBAM-inntekter forankres politisk og institusjonelt, slik at hovedlinjene ikke endres med skiftende regjeringer. For å hindre at hovedlinjene endres fra år til år, bør Norge vurdere et tverrpolitisk industriforlik som låser prinsippene for tilbakeføring av ETS- og CBAM-inntekter. En samlet regjeringens enhet med klart mandat til å koordinere energi-, industri- og klimapolitikken vil bidra til større konsistens i virkemiddelbruken. Dette er i tråd med anbefalingene i Draghi-rapporten, som understreker behovet for tydelig styring, stabil finansiering og institusjonelle rammer som sikrer kontinuitet i industriell omstilling.

Hovedanbefalinger:

- **Klargjør den prinsipielle forskjellen mellom naturressursrenter og klimarelaterte avgifter**, slik at ETS- og CBAM-inntekter behandles som virkemidler for omstilling i berørte sektorer, ikke som generelle budsjettinntekter.
- **Før en bredere og mer kunnskapsbasert debatt om bruken av ETS- og CBAM-inntekter**, der hovedprinsippet er at midlene bør bidra til å finansiere de utslippskuttene og teknologiene som avgiftene er ment å utløse – i tråd med Draghi-rapportens anbefalinger.
- **Sikre politisk og institusjonell stabilitet rundt disse prinsippene**, slik at diskusjonen om tilbakeføring av inntekter får langsiktige rammer og forutsigbarhet for industriens investeringsbeslutninger.

Skalering av CCS i Norge

12. Bygg nasjonal CCS-infrastruktur for industriell skalering

CCS er nødvendig for utslippsintensiv industri, men uten et nasjonalt veikart og tydelige ambisjoner vil Norge forbli på demonstrasjonsnivå og gå glipp av industriell skalering. Miljødirektoratet viser i sin rapport [Et 2035-bidrag som sikrer omstilling nasjonalt](#) at karbonfangst og -lagring er det klimatiltak som har størst potensiale for å redusere utslippene nasjonalt. Karbonfangst og lagring er avgjørende for å nå klimamålene i utslippsintensiv industri, men kostnadene er høye, og bedrifter kan ikke realisere prosjekter som gir vedvarende negativ kontantstrøm. Langskip har gitt Norge en tidlig posisjon innen fullskala CCS, men prosjektet er ikke tilstrekkelig alene til å utløse en bred utrulling av nye karbonfangstprosjekter i Norge. Uten en nasjonal ambisjon for utbygging og kommersialisering risikerer Norge å stagnere på demonstrasjonsnivå på fangstsiden. Det er derfor behov for et nasjonalt veikart med konkrete og tidfestede mål for fangst og lagring frem mot 2030, 2035 og 2040, samt en plan som sikrer at transport og lagringsinfrastruktur utvikles i takt med faktisk utslippsstruktur i Norge.

For at CCS skal gi reell klimaeffekt og bred industriell deltakelse bør infrastrukturen bygges slik at også mindre og spredte utslippskilder får praktisk tilgang. Utbygging av nye prosjekter vil naturlig igangsettes nær eksisterende infrastruktur, men for å oppnå reell klima- og industrieffekt bør løsningene også gi tilgang for mindre og mer spredte norske utslipp. En infrastruktur som i hovedsak er tilpasset store punktutslipp vil ikke være tilstrekkelig til å utløse bred deltakelse fra industrien. Det er derfor viktig at videreutviklingen av CO₂-infrastrukturen i Norge legger til rette for fleksibilitet, skalerbarhet og praktisk tilgang også for mindre aktører.

For å gjøre CCS kommersielt gjennomførbart bør finansieringsmodeller redusere risiko, sikre kostnadsdeling og kombinere statlige og private investeringer i en industriell infrastruktur. Finansieringsmodeller for CCS bør ta hensyn til kostnadsdelingen mellom fangst, transport og lagring, og samtidig bidra til like konkurransevilkår mellom aktører. Staten kan ta en aktiv rolle i å bygge opp CO₂-infrastruktur etter modell av gassrørledninger, med tariffregulering og helt eller delvis statlig eierskap. Standardisering av fangstteknologi kan gi betydelige kostnadsreduksjoner, særlig for avfallsforbrenning og bio-CCS. Virkemidler som investeringsstøtte og differansekontrakter bør kombineres med tiltak som gjør det attraktivt for langsiktige investorer, som infrastrukturfond, å delta i finansieringen. Dette vil redusere risiko, mobilisere privat kapital og bidra til at CCS går fra demonstrasjon til en varig industriell løsning. For å lykkes kreves tett og koordinert samarbeid mellom stat og industri innenfor stabile og langsiktige rammer.

Gassnovas veikart viser at CCS-teknologien er moden, men at manglende lønnsomhet, usikre rammer og utilpasset infrastruktur hindrer bred utrulling i norsk industri. [Veikart for CO₂-håndtering i norsk landbasert industri frem mot 2050](#) vurderingene beskrevet på punktene over. Veikartet peker på at teknologien for karbonfangst, transport og lagring i stor grad er tilgjengelig og moden, men at realisering av flere industriprosjekter hemmes av manglende lønnsomhet, høye investeringskostnader, usikkerhet i rammevilkår og begrenset tilgang til tilpasset infrastruktur. Særlig fremheves utfordringen knyttet til små og spredte utslippskilder i Norge, som gir høye enhetskostnader for transport og lagring sammenlignet med større, konsentrerte utslippsklynger i Europa. Gassnova legger til grunn at videre CCS-utbygging må skje fra demonstrasjon til industriell fase, der Langskip representerer et viktig første steg, men ikke er tilstrekkelig alene for å utløse bred implementering. Veikartet peker derfor på behovet for et tydelig nasjonalt veikart med tidfestede mål, videreutvikling av transport- og lagringsløsninger tilpasset norsk utslippsstruktur, samt et koordinert virkemiddelapparat som reduserer risiko og gir forutsigbarhet for industrielle investeringsbeslutninger.

Hovedbudskap:

- **Etablér et nasjonalt veikart for CCS** med tidfestede mål for fangst og lagring mot 2030, 2035 og 2040, slik at Norge går fra demonstrasjon til industriell utrulling.
- **Bygg CO₂-infrastruktur som er fleksibel og skalerbar**, slik at både store punktutslipp og mindre, spredte utslippskilder får praktisk tilgang til fangst, transport og lagring.
- **Sørg for rettferdig og effektiv kostnadsdeling** mellom fangst, transport og lagring, og gi staten en aktiv rolle i utviklingen av transport- og lagringssystemer, inkludert eierskap og tariffregulering.
- **Kombiner investeringsstøtte, differansekontrakter og langsiktige finansieringsmodeller** for å mobilisere privat kapital og redusere risiko for både industri og myndigheter.
- **Gi stabile og langsiktige rammer gjennom koordinert styring**, slik at industrien får den forutsigbarheten som må til for å ta store investeringsbeslutninger knyttet til CCS-teknologi og infrastruktur.

13. Harmoniser norske CCS-virkemidler med EU

Norge bør være en integrert del av det europeiske markedet for CCS og delta aktivt i EUs programmer for karbonfangst og karbonfjerning. Manglende harmonisering med EU-regelverk, særlig EUs statsstøtte- og konkurranseregler og kravene i Net Zero Industry Act om at CO₂-lagring skal skje under EU-jurisdiksjon, kan gjøre norske tiltak ulovlige og samtidig hindre at planlagte europeiske lagringsvolumer kan sendes til Norge. Disse volumene er avgjørende for å sikre kostnadseffektiv utvikling av norsk transport- og lagringsinfrastruktur. Samtidig kan riktig utformede norske virkemidler gi konkurransefortrinn når markedet etterspør produkter med lavere karbonavtrykk.

Norge har sterke fortrinn innen klimadokumentasjon, lagringskompetanse og internasjonal tillit, og disse bør brukes aktivt for å bygge partnerskap og fremme norske løsninger i det europeiske markedet. Strategien bør være å koble norske CCS-prosjekter til europeiske verdikjeder og finansieringsmekanismer, blant annet gjennom konkurransebaserte ordninger, differansekontrakter og investeringsstøtte. Slik deltakelse kan gi både markedsadgang og risikodeling i fremtidens europeiske CO₂-marked.

Flere europeiske land, blant annet Danmark, Sverige, Tyskland, Nederland og Frankrike, har etablert auksjonsbaserte støtteprogrammer for å kutte utslipp og oppnå negative CO₂-utslipp. Norge har foreløpig ikke etablert tilsvarende ordninger. Dette kan svekke norsk konkurransekraft i et marked der tilgang til europeiske fond, differansekontrakter og karbonfjerningstilskudd blir stadig viktigere. For å styrke Norges posisjon bør norske virkemidler tilpasses europeisk praksis, samtidig som norske prosjekter kobles tettere til EU-programmer for finansiering og teknologiutvikling.

Hovedanbefalinger:

- **Harmoniser norske CCS-virkemidler med EUs statsstøtte-, konkurranse- og markedskrav, inkludert Net Zero Industry Act,** slik at norske lagringsprosjekter kan motta europeiske CO₂-volumer og unngå regulatoriske hindre.
- **Koble norske CCS-prosjekter til europeiske verdikjeder og finansieringsmekanismer,** og bruk Norges styrker innen klimadokumentasjon, lagringskompetanse og internasjonalt omdømme til å bygge strategiske industripartnerskap.
- **Sikre norsk konkurransekraft ved å utvikle støtteordninger som speiler europeisk praksis,** herunder vurdere et norsk auksjonsbasert program for karbonfjerning og utslippskutt på linje med ordningene i Danmark, Sverige, Tyskland, Nederland og Frankrike.

Synliggjøring av industriens samfunnsrolle

14. Styrk nasjonal forståelse for industriens samfunnsrolle

Industriens rolle som bærer av verdiskaping, sysselsetting, lave utslipp og strategiske verdikjeder må synliggjøres tydeligere i en tid med økende geopolitisk usikkerhet. Norsk prosessindustri bidrar med innsatsfaktorer og materialer som er fundamentale for europeisk verdiskaping og kritiske for gjennomføringen av det grønne skiftet. Kombinasjonen av lave utslipp, høy energieffektivitet og sterke industrielle miljøer gjør norsk industri til en stabil leverandør i en tid der mange europeiske land opplever økende sårbarhet i sine verdikjeder. Samtidig gir industrien bred samfunnsnytte gjennom kompetanseutvikling, regional aktivitet og tilrettelegging for teknologisk innovasjon. Denne samlede rollen bør løftes frem som et strategisk fortrinn, ikke bare i norsk politikk, men som et bidrag til Europas industrielle robusthet.

For å styrke gjennomslaget for industripolitikken må budskapet rettes mot nasjonale beslutningstakere, med en tydelig og troverdig framstilling av industriens betydning for verdiskaping, klima og samfunnssikkerhet. For å få gjennomslag kreves en synlig og troverdig stemme som kan formidle sammenhengen mellom industri, verdiskaping, klima og samfunnssikkerhet på en måte som er forståelig og tillitvekkende. Det avgjørende er ikke å overtale lokalbefolkningen, men å nå frem til nasjonale beslutningstakere – særlig stortingsrepresentanter og politiske miljøer som former rammevilkårene. Kommunikasjonen må synliggjøre hvilke konsekvenser industriell nedbygging vil ha for nasjonal omstillingsevne, beredskap, verdikjeder og økonomisk utvikling, og hvorfor robuste industrielle miljøer er en forutsetning for at Norge skal lykkes med egne klima- og sikkerhetsmål.

Langsiktig legitimitet for industrien forutsetter målrettet arbeid på kunnskapsarenaer og systematisk formidling av dokumenterte bidrag til omstilling, innovasjon og regional utvikling. For å styrke forståelsen av industriens rolle må næringen være tydelig til stede på sentrale kunnskapsarenaer som NTNU og andre universitets- og forskningsmiljøer, og jobbe systematisk mot unge, fagmiljøer og politiske partier. Et kunnskapsbasert rammeverk med solid dokumentasjon og analyse gjør det mulig å vise hvordan industrien bidrar til grønn omstilling, teknologisk utvikling og bærekraftig regional verdiskaping. Kommunikasjonen må tilpasses ulike målgrupper, fra politikere og opinion til samfunnsøkonomiske miljøer, og bygge på fakta og fremtidsrettede perspektiver, ikke nostalgiske fortellinger.

Industrien må bidra til en bredere nasjonal forståelse av hvordan verdiskaping, beredskap og omstillingsevne henger sammen, slik at politikkutforming bedre reflekterer industriens samfunnsrolle. Utfordringen er at konsekvensene av industrielle nedleggelse ofte oppleves som fjerne for sentrale beslutningsmiljøer, særlig i Oslo. Dette kan redusere oppmerksomheten om industriens rammevilkår og systemrolle. For å motvirke dette må industrien arbeide for å bygge en bredere nasjonal forståelse av hvordan verdiskaping, omstillingsevne og samfunnsnytte er tett sammenvevd. Målet bør ikke være å forsvare enkeltbedrifter, men å synliggjøre den samfunnsøkonomiske verdien av sterke verdikjeder og industrielle miljøer som kontinuerlig utvikler teknologi, kompetanse og omstillingsevne. Slik kan industrien få den oppmerksomheten og forutsigbarheten som er nødvendig for langsiktige politiske beslutninger.

Hovedanbefalinger:

- **Synliggjør industriens rolle i verdiskaping, sysselsetting og kritiske verdikjeder**, og løft frem det lave klimafotavtrykket som et strategisk konkurransefortrinn nasjonalt og europeisk.
- **Styrk den nasjonale forståelsen av industriens betydning på politisk nivå**, og tydeliggjør hvordan svekkede rammevilkår påvirker verdikjeder, beredskap og langsiktig omstillingsevne.
- **Bygg en samlende, kunnskapsbasert og troverdig kommunikasjonsplattform**, som formidler industriens samfunnsrolle og konsekvensene av industriell nedbygging på en forståelig og faktabasert måte.
- **Mobiliser systematisk på kunnskapsarenaer og mot unge**, for å sikre langsiktig legitimitet, rekruttering og bred støtte til en industriell omstilling.

Bakteppe

Europa i geopolitisk og industrielt press

Europa står i et skjerpet geopolitisk og industrielt press der økende rivalisering, økonomisk uro og hardere konkurranse om strategiske ressurser utfordrer både handelssystemer og industriell robusthet. Europa befinner seg i en krevende situasjon preget av økende geopolitisk usikkerhet, sterkere regionalisering og gjentatte handelskonflikter. Samtidig opprettholder EU høye klimaambisjoner og ser utslippskutt som et strategisk konkurransefortrinn, i tråd med Parisavtalens forpliktelser som særlig forutsetter store kutt i rike land. Etter pandemien har Europa opplevd betydelig inflasjon, økte kostnader og pressede marginer i industrien. Samtidig har Kina styrket sin posisjon som verdens ledende industrinasjon, både gjennom statlig styrt kapasitetsutvidelse og en målrettet strategi for å dominere ikke bare standardiserte råvarer, men også kritiske og strategiske innsatsfaktorer og teknologiske produkter. USAs økte tollsatser har samtidig svekket WTOs rolle som rammeverk for global, regelbasert handel. Kinas nye femårsplan fra 2026 forsterker den geopolitiske dynamikken ytterligere gjennom økt statlig støtte langs hele verdikjeden, noe som bidrar til å presse europeiske produsenter i et marked preget av både politisk og økonomisk usikkerhet.

EUs respons: Regulering, beskyttelse og innovasjon

EU styrker sin industripolitiske innsats fordi europeisk industri er under press fra både Kina og USA, og konkurranseevnen har svekket seg de siste årene. EU-kommisjonen har derfor iverksatt tiltak for å styrke innovasjon og beskytte industriell produksjon, samtidig som ambisjonen om å være ledende på utslippskutt opprettholdes.

For å møte dette presset kombinerer EU forenklinger, beskyttelsestiltak og nye mekanismer som CBAM for å hindre karbonlekkasje og samtidig stimulere innovasjon. EU søker løsninger gjennom forenklinger, beskyttelsestiltak og grensejusteringsmekanismer som CBAM for å hindre karbonlekkasje. Samtidig stimuleres det til økt innovasjon og fornyelse, og i noen tilfeller beskyttes eksisterende industri. Tilgang på råmaterialer og energi er avgjørende, men det er nettopp energiproduksjon og industri som står for en stor andel av klimagassutslippene. Løsningen er ikke å eksportere utslipp og importere produkter.

EU innfører nå et bredt sett av klima- og industripolitiske initiativer som samlet skal kombinere utslippsreduksjoner med styrket europeisk konkurransekraft. EU-kommisjonen har derfor foreslått ambisiøse klimakutt, endringer i kvotehandelsystemet (EU ETS), innføring av CBAM og økt satsing på industriell produksjon gjennom initiativer som *Clean Industrial Deal* og *Industrial Accelerator Act*. Handlingsplaner for reduserte energipriser samt for stål og metaller, kjemikalier og oppdaterte statsstøtteregler er ment å styrke europeisk industris konkurransekraft og legge til rette for videre dekarbonisering.

Norges rolle og utfordringer

Norge er tett integrert i det europeiske markedet, men møter økende utfordringer når EU i større grad beskytter egen industri og innfører tiltak som får direkte konsekvenser for norske eksportører. EU er det viktigste markedet for en rekke norske eksportprodukter, blant annet metaller, kjemikalier, mineralgjødsel og petrokjemiske varer. Når EU-land i større grad benytter industripolitiske beskyttelsestiltak, slik ferrolegeringssaken viste, påvirker dette derfor norske aktører direkte. Den sterke historiske avhengigheten av rimelig elektrisk kraft har formet en kraftintensiv norsk industristruktur som skiller seg fra store deler av Europa, der mye av tilsvarende produksjon forsvant allerede på 1980-, 1990- og 2000-tallet. Dette gjør at norsk eksportindustri i dag konkurrerer i globale markeder mot produsenter i Kina, Sørøst-Asia, Canada og Sør-Amerika.

Selv om Norge står utenfor EU, er norsk industri i praksis underlagt samme klimaregelverk og utslippsrammer gjennom EØS-avtalen. Gjennom deltakelsen i EU ETS og øvrige deler av EUs klimarammeverk følger norsk industri i stor grad de samme kravene til utslippsreduksjoner som industrien i EU. Dette har bidratt til betydelige utslippskutt over tid. Norsk prosessindustri har redusert sine klimagassutslipp med om lag 45 prosent siden 1990, hvorav hoveddelen ble tatt før 2010, da mange av de mest kostnadseffektive tiltakene ble gjennomført. De senere årene har det vært utfordrende å oppnå tilsvarende reduksjoner, nettopp fordi gjenværende utslipp i hovedsak er knyttet til prosessutslipp som krever ny teknologi og større investeringer.

Kvotehandelsystemet og industri under press

Kvotehandelsystemet har bidratt til store utslippsreduksjoner i Europa, men dagens situasjon med høye energipriser og økte karbonkostnader har satt europeisk industri under betydelig press. Kvotehandelsystemet har gjennom mange år levert betydelige utslippskutt, først og fremst ved å drive frem en overgang fra kull til gass og fornybar energi i kraftsektoren. Etter Russlands angrepskrig mot Ukraina har Europas energimarked imidlertid vært sterkt forstyrret, og gassprisene har økt kraftig. Dette har løftet energiprisene til et nivå som ligger betydelig over prisene i USA og Kina, og når høye energikostnader kombineres med økte kostnader for klimagassutslipp, kommer europeisk og norsk industri under et press som påvirker både lønnsomhet og investeringsvilje.

Etter hvert som utslippstaket i EU ETS strammes inn, vil industrien i økende grad måtte levere større utslippsreduksjoner enn tidligere. Kvotehandelsystemet omfatter utslipp fra energiproduksjon, industri og luftfart, og er utformet for at de mest kostnadseffektive tiltakene skal tas først. Mens kraftsektoren i Norge i stor grad allerede er dekarbonisert, står mange EU-land fortsatt med betydelige utslipp fra fossilbasert kraftproduksjon og fra energi- og materialintensive sektorer som sement, kjemikalier, petroleumsraffinering, stål og metaller. Når utslippsreduksjonene i kraftsektoren tar slutt og utslippstaket i ETS strammes ytterligere til, vil industrien i større grad bli den sektor som må levere nye utslippskutt. Dette vil øke presset på europeiske og norske virksomheter i årene som kommer.

Modellert utviklingsbane i EU ETS frem mot 2040³

EU-regelverket legger opp til hyppige revisjoner og skjerpelser som strammer karbonbudsjettet kraftig inn frem mot 2040. EUs agenda innebærer hyppigere revisjoner av regelverk, justering av ambisjonsnivå og fordeling av byrder mellom sektorer. Viktige milepæler inkluderer revisjon av ETS og markedsstabilitetsreserven (MSR) i 2026 og 2027, full operasjonalisering av CBAM fra 2026 og innføring av produkts-spesifikke krav samme år. Etter hvert som utslippene fra kraftsektoren reduseres, vil industrien få økt betydning i arbeidet med å nå EUs samlede klimamål. ETS er nå i en fase der karbonbudsjettet gradvis strammes inn frem mot 2040, og dette vil i økende grad prege rammevilkårene for prosessindustri.

Utfasing av frikvoter vil gjøre industrien langt mer eksponert for karbonkostnader og øke presset på utslippsreduksjoner. Dagens regelverk innebærer at den gratis tildelingen av kvoter til industri skal fases ut. Etter hvert som frikvotene forsvinner, vil karbonkostnaden fullt ut slå inn i kostnadsgrunnlaget for europeiske og norske produsenter. Samtidig ventes kvotemarkedet å bli langt strammere mot 2030 og utover, med betydelig prisøkning når MSR tømmes og utslippstaket gradvis nærmer seg null. Dette vil øke de løpende kostnadene ved utslippsintensive prosesser og forsterke behovet for teknologiutvikling og investeringer.

Modellene viser at en betydelig del av utslippskuttene forventes å komme gjennom redusert etterspørsel etter utslippsintensive produkter dersom teknologiske tiltak ikke realiseres. Forventede utslippskutt i modellene skjer som en kombinasjon av teknologiske klimatiltak og etterspørselsreduksjon. Etterspørselsreduksjon oppstår når høyere produksjonskostnader og økte priser, blant annet drevet av stigende ETS-priser, reduserer markedet for utslippsintensive varer. Dersom teknologiske klimatiltak uteblir, vil slike mekanismer i praksis kunne føre til varig fall i etterspørselen etter europeiske og norske industriprodukter og dermed gi tap av industriarbeidsplasser snarere enn en reell omstilling mot lavutslippsproduksjon.

Gapet mellom klimaambisjoner og identifiserte industriprosjekter er stort, og økt bruk av karbonfjerning (CDR) vil være nødvendig for å nå 2040-målet. For å realisere målet om 90 prosent utslippskutt i 2040 predikerer modellene at utslippsreduksjoner fra industrielle prosesser ikke vil være tilstrekkelige alene. I tillegg til investeringer i dekarboniseringstiltak forventes et betydelig bidrag fra karbonfjerning (CDR) gjennom løsninger som bio-CCS og direkte luftfangst (DAC). Modellene anslår et samlet behov for 75 millioner tonn CO₂-fjerning, mens prosjekter som så langt er identifisert bare dekker om lag 20 prosent av dette. Gapet mellom ambisjonsnivå og realiserbare tiltak er dermed betydelig og understreker hvor krevende målene er gitt dagens prosjektportefølje.

Modellbaserte analyser viser at uten konkurransedyktige rammevilkår og et betydelig høyere investeringstempo kan resultatet bli tap av industri snarere enn en planmessig omstilling. I modellene innebærer en videreføring av dagens regelverk høyere karbonpriser, færre vederlagsfrie kvoter og økt kostnadspress for industri i både Europa og Norge. Dersom investeringene i teknologiske utslippskutt ikke øker, og

³ Omtalen er basert på presentasjon gitt av Marcus Ferdinand (Veyt) under ZERO workshop for industri 26.november 2025

dersom industrien ikke gis vilkår som gjør det mulig å konkurrere globalt, peker modellene mot redusert industriell aktivitet og tap av arbeidsplasser snarere enn utslippsfri produksjon. I slike scenarier flyttes utslippene til andre deler av verden, og Europa ender med å importere produkter.

Markedsmekanismer og realiteter

Modellerte markeder antar at utslippskutt skjer først gjennom de mest kostnadseffektive tiltakene, og der høyere karbonpriser gradvis utløser dyrere teknologiske løsninger. Betrachtingene over bygger på forutsetninger om modellerte markeder, der utslippskutt i hovedsak realiseres gjennom at de mest kostnadseffektive tiltakene gjennomføres først, og ytterligere tiltak utløses til stadig høyere kostnad etter hvert som karbonprisen i ETS øker. I dette rammeverket er bortfallet av vederlagsfrie kvoter og innføringen av CBAM ment å lede til utslippsreduksjoner i Europa ved at kostnader knyttet til klimaavgifter erstattes av investeringer i faktiske utslippsreducerende prosjekter. Utfallet i modellene er et produksjonssystem med lavere utslipp, men også med et høyere samlet kostnadsnivå.

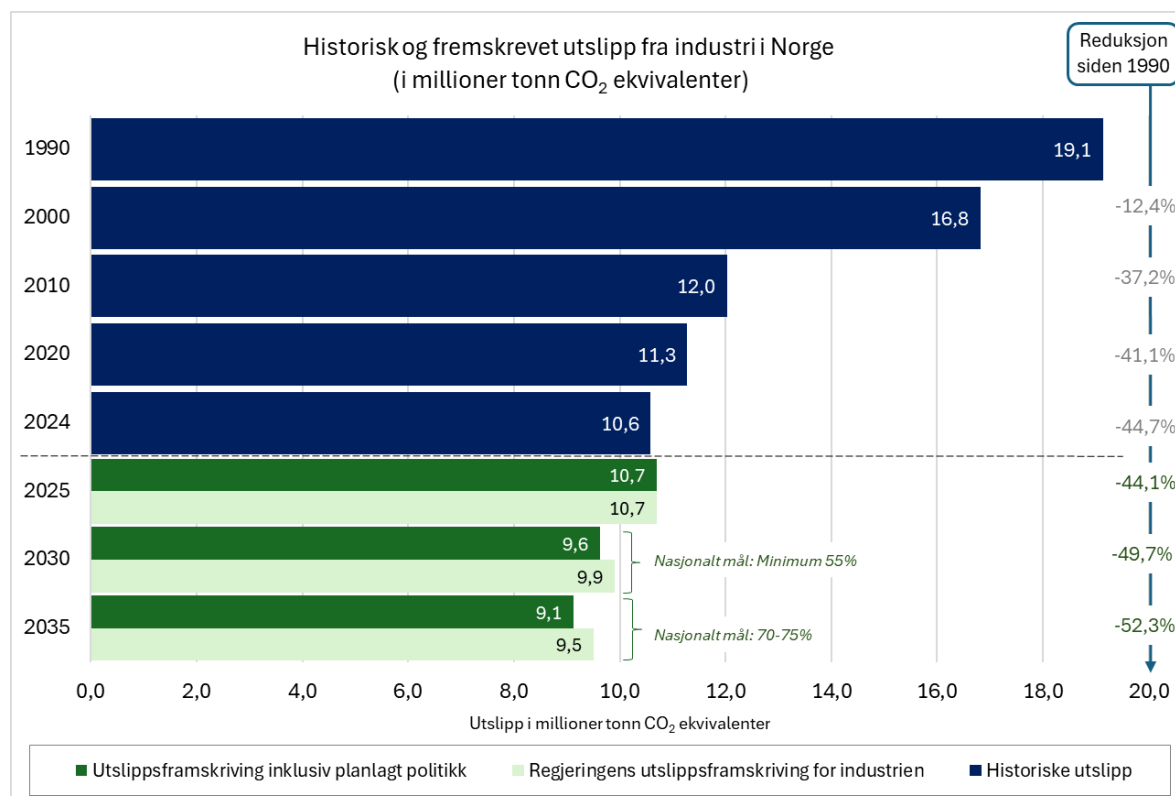
Markedsmekanismene forutsetter like konkurransevilkår, men dagens geopolitiske situasjon gjør slike forutsetninger langt mer usikre. Mekanismene for kvotetak og markedsbasert styring kan fungere godt i en forutsigbar verden med like konkurransevilkår. I 2026 preges imidlertid den globale økonomien av skjerpet rivalisering om markeder, teknologi og strategisk dominans, og av betydelige forskjeller i klimaambisjoner mellom regioner. Dersom Europa ensidig etablerer et utslippsfritt produksjonssystem, innebærer det en betydelig risiko for at kostnadsnivået blir vesentlig høyere enn i konkurrerende regioner. Dette skaper usikkerhet og svekker investeringsgrunnlaget, både for ny produksjonskapasitet og for utslippsintensive virksomheter. Samtidig er det betydelig usikkerhet knyttet til forbrukernes betalingsvilje for høyere priser på europeiske varer eller økte skatter. I tillegg står Europa overfor strukturelle utfordringer knyttet til tilgang på nødvendige råmaterialer, noe som illustreres gjennom initiativer som CRMA og ReSourceEU.

Norske ambisjoner og utfordringer

Norge har satt ambisiøse klimamål for 2030 og 2035, men ligger ikke an til å nå delmålet for 2030 uten betydelig bruk av kvotekjøp. Norge har satt ambisiøse mål gjennom klimaloven og klimaforliket, med mål om 70–75 prosent utslippskutt innen 2035 og 55 prosent innen 2030. Norge ligger imidlertid ikke an til å nå 2030-målene og må derfor kjøpe kvoter for opptil 15 milliarder kroner i 2030 for å kompensere. For energi- og industrisektoren skal utslippene reduseres i samarbeid med EU innenfor kvotepliktige utslipp. [Klimastatus og plan](#) viser at utslippene i Norge ikke forventes å reduseres nevneverdig, og utslippsreduksjonene er i stedet tenkt å komme gjennom samarbeidet med EU (ETS). Regjeringen viser i sitt regneeksempel til at Norge ligger an til å ha kvotepliktige utslipp på om lag 18 millioner tonn i 2030. Dersom Norge blir ansvarlig for 10 millioner kvoter dette året, vil Norge få overført 8 millioner tonn utslippsreduksjoner fra EU som kan benyttes til å nå 2030-målet.

Norges avhengighet av EU ETS betyr at nasjonal måloppnåelse i stor grad påvirkes av utviklingen i EUs kvotemarked og av antallet tilgjengelige kvoter. Kvotesystemets bidrag til oppfyllelse av Norges klimamål er nært knyttet til utviklingen i EUs kvotemarked og tilfanget av klimakvoter. Regjeringen legger derfor stor vekt på at EU fører en ambisiøs klimapolitikk og lykkes med å redusere kvotemengden over tid. Samtidig innebærer denne tilnærmingen at de nasjonale ambisjonene for kvotepliktige utslipp i stor grad rettes mot tiltak utenfor fastlandsindustrien, særlig elektrifisering av sokkelen og strengere krav til bruk av fossile brenslere. Virkemidler som kan utløse større industrielle investeringer i fastlandsøkonomien er i mindre grad utviklet. Basert på figur 2 fremstår ambisjonene for nasjonale utslippsreduksjoner i fastlandsindustrien som svært begrensede, noe som gir svake og kortsiktige signaler om hvilke industrielle investeringer som forventes realisert i Norge.

En markedsbasert klimapolitikk gir svake forutsigbarhetssignaler for industriinvesteringer med lange horisonter. Norske regjeringkonstellasjoner har over tid hatt stor tillit til markedsmekanismer som klimaavgifter og kvotesystemer, basert på en samfunnsøkonomisk tilnærming hvor utslippsreduksjoner antas å skje der kostnadene er lavest. En slik tilnærming kan være effektiv på kort sikt, men gir begrenset forutsigbarhet for kapital- og teknologiintensive industriprosjekter med lange utviklings- og investeringshorisonter. Usikkerhet om fremtidig kvotepris, virkemiddelbruk og rammebetingelser gjør det utfordrende for industrien å modne frem teknologier, utvikle konsepter og ta investeringsbeslutninger som gjerne strekker seg over ti år eller mer. Klimautvalget 2050 har påpekt at en ensidig avhengighet av kvotekjøp og kortsiktige kostnadshensyn øker risikoen både for måloppnåelse og industriell utvikling frem mot 2030 og 2050.

Figur 2 – Historiske utslipp i industrien og utsliffsreduksjoner basert på regjeringens vedtatte og planlagt politikk for industrien de neste 10 år. Regjeringens klimastatus og –plan for 2026 viser at tiltak som er planlagt, men ikke vedtatt, kan redusere utslippene ytterligere til 9,63 millioner tonn i 2030 og 9,13 millioner tonn i 2035. (Kilde: TIL NULL Kvartalsrapport 4 2025.pdf og Klima- og miljødepartementet)

Samtidig som mange bedrifter har igangsatt utsliffsreducerende prosjekter, er gjennomføringen preget av betydelig usikkerhet og manglende forutsigbarhet i de nasjonale rammevilkårene. Mange norske bedrifter med store utslippspunkter har satt i gang prosjekter for å redusere utslipp, men usikkerheten rundt videre gjennomføring er betydelig. Denne usikkerheten forsterkes av geopolitisk uro, høy inflasjon og fraværet av en helhetlig og forutsigbar industripolitikk. Konkret viser dette seg gjennom sterkt økte kraftpriser i deler av landet, begrensede utsikter til økt kraftproduksjon på kort og mellomlang sikt, manglende løsninger og infrastruktur for CCS, lave nasjonale ambisjoner for kvotepliktige utslipp og svekkede og lite forutsigbare virkemidler. Dette gjelder både reduserte bevilgninger til innovasjonsprosjekter, årlige usikkerheter i Enova-tildelinger og kutt i miljøteknologiordningen.

Investeringsvilkår og rammebetingelser for dekarbonisering i norsk prosessindustri

Norsk industri står overfor kapitalkrevende dekarboniseringsprosjekter som forutsetter god lønnsomhet og langsiktige rammebetingelser for å være investerbar. Norsk industrisammensetning skiller seg fra store deler av Europa ved en høy andel energi- og kapitalintensiv industri som opererer i global konkurranse. Mange virksomheter har over tid utviklet og modnet prosjekter for å redusere utslippene, særlig der karbonfangst og lagring (CCS) er nødvendig. For industrielle aktører forutsetter slike investeringer positiv nåverdi over 10–20 år og at investeringene kan betjenes gjennom løpende kontantstrøm fra eksisterende virksomhet. Dette er kun mulig dersom den underliggende lønnsomheten er tilstrekkelig god.

Usikre og varierende rammevilkår gjør det krevende å ta beslutninger om store dekarboniseringsinvesteringer i Norge. Prosjektene det er snakk om, dreier seg ofte om milliardinvesteringer uten tilsvarende økning i omsetning, noe som gjør stabile og langsiktige rammebetingelser avgjørende. Usikkerhet knyttet til kraftpriser, utviklingen i ETS, CBAM, beskyttelsestiltak i EU, betalingsviljen for lavutslipp produkter og subsidienivåer i store EU-land svekker investeringsgrunnlaget. Mange norske industriselskaper inngår i internasjonale konsern med produksjon i flere land, der kapital allokteres dit risikojustert avkastning vurderes som

høyest. Dette bidrar til at få norske (og europeiske) bedrifter er villige til å fatte endelige investeringsbeslutninger om store dekarboniseringsprosjekter under dagens rammevilkår.

Eksisterende virkemidler som elavgiftsfritak, vederlagsfrie kvoter og CO₂-kompensasjonsordningen reduserer deler av kostnadsulempen, men er ikke utformet for å utløse store industriprosjekter. Norsk prosessindustri drar nytte av blant annet lavere elavgift for energiintensive virksomheter, vederlagsfrie kvoter og CO₂-kompensasjonsordningen. CO₂-kompensasjonen er strømprisrelatert virkemiddel utformet for å motvirke karbonlekkasje som følge av økte kraftpriser i Europa, drevet av høyere CO₂-kostnader i fossil kraftproduksjon som setter prisnivået i det integrerte kraftmarkedet. Dette prisnivået påvirker også norske kraftpriser, selv om industrien her i stor grad bruker fornybar kraft. Kravet om at 40 prosent av kompensasjonsmidlene skal benyttes til energieffektivisering eller utslippsreducerende tiltak kan bidra til gjennomføring av mindre og mellomstore tiltak. Ordningen ikke ment for å utløse store kapitalkrevende investeringer som fullskala dekarboniseringsløsninger. Hensikten med CO₂-kompensasjonsordningen er å delvis kompensere kraftintensiv industri for en ulempe de selv ikke kan gjøre noe med. Ordningen bør derfor ikke erstatte virkemidler ment for å gi tilstrekkelig forutsigbarhet og lønnsomhet til å realisere de store prosjekter.

En vedvarende misforståelse i norsk klimapolitikk er at økte kvotepriser alene vil drive frem utslippskutt, til tross for at norsk industri møter global konkurranse med internasjonalt fastsatte produktpriser. Utslipp fra industrien behandles ofte som en ensartet størrelse, og det er en utbredt oppfatning at gradvis økte avgifter eller kvotepriser vil drive frem utslippsreduksjoner. Dette står i kontrast til den faktiske konkurransesituasjonen der produkter som metaller omsettes i globale markeder med internasjonalt satte priser. Økte kostnader knyttet til utslipp eller dekarbonisering gir derfor en konkurranseulempen for produsenter i Norge og Europa, og kan svekke både investeringer og drift dersom ikke rammevilkårene justeres tilsvarende.

Endring i EUs CO₂ kompensasjonsordning fra 2026

Fra 2026 innfører EU oppdaterte statsstøtteregler for indirekte CO₂-kostnader som skal styrke industriens konkurransevne og redusere risikoen for karbonlekkasje. Som ledd i oppfølgingen av den fjerde handelsperioden i EUs kvotesystem har Europakommisjonen vedtatt en målrettet [oppdatering av statsstøttereigningslinjene for CO₂-kompensasjon](#).

Oppdateringen utvider ordningen og gir en mulighet for EU/EØS-land til å gi økt støtteintensitet for utsatte sektorer. Flere nye næringer omfattes, blant annet batteriproduksjon, utvalgte gruve- og mineralnæringer, mineralgjødsel og deler av kjemi- og materialindustrien, hvor mange er av særlig relevans for Norge. De nye retningslinjene gir medlemslandene et utvidet handlingsrom til å skjerme utsatte deler av industrien, samtidig som insentivene til energieffektivisering, elektrifisering og utslippsreduksjon videreføres innenfor en i hovedsak uendret struktur.

Krav om motytelser videreføres og utvides, og fra 2026 åpnes det for at kompensasjon kan brukes til tiltak som styrker kraftsystemets effektivitet. Motytelser har vært en del av CO₂-kompensasjonsordningen siden 2021, og videreføres i det oppdaterte regelverket. Foretak må oppfylle minst ett av flere alternative krav, for eksempel energieffektivisering, økt bruk av fossilfri kraft eller investeringer i utslippsreducerende tiltak i egen virksomhet. Fra 2026 innføres også et nytt, valgfritt alternativ som gjør det mulig å benytte kompensasjonen til investeringer som bidrar til mer effektiv og kostnadsoptimal drift av det nasjonale kraftsystemet, blant annet gjennom fleksibilitet, lagring eller annen systemnytte.

Retningslinjene klargjør hvordan overvelting av CO₂-kostnader til kraftpriser skal vurderes og reguleres, og legger grunnlaget for nasjonal praktisering av kompensasjonsordningen. Retningslinjene fastsetter også prinsipper for bruk av såkalte omveltningfaktorer (CO₂-utslippsfaktor), som skal reflektere i hvilken grad økte CO₂ kostnader faktisk veltes over i den nasjonale kraftprisen. Disse er sentrale for beregning av kompensasjonsnivå og differensieres mellom regioner og enkeltland basert på kraftmikts og markedsforhold. Norge er ikke eksplisitt omtalt i retningslinjene, ettersom landet ikke er medlem av EU. For EØS landene er det EFTAs overvåkingsorgan (ESA) som fastsetter hvordan regelverket skal innarbeides og praktiseres nasjonalt, herunder vurdering av overveltningfaktorer og godkjenning av ordninger.

Avsluttende refleksjon

Den videre utviklingen av norsk prosessindustri krever at utfordringer og muligheter ses i sammenheng, og at innsatsen samordnes på tvers av teknologi, politikk og marked. For å sikre norsk prosessindustri konkurransekraft og evne til å levere på klimamålene, er det nødvendig med en helhetlig tilnærming til de utfordringene og mulighetene industrien står overfor. De prioriterte tematiske områdene som er presentert her, bygger på grundige foranalyser og dialog mellom industri, myndigheter og øvrige aktører. Områdene spenner fra kraftproduksjon og kraftforbruk, via internasjonal posisjonering og rammebetingelser, til finansiering, infrastruktur og synliggjøring av norske fortrinn, og utgjør til sammen et helhetlig bilde av industriens strategiske handlingsrom.

Industrien står i et skjæringspunkt mellom økende press og store muligheter, og framtidig konkurransekraft avhenger av evnen til å kombinere ambisiøse klimakutt med målrettet industriell utvikling. Utgangspunktet for forslagene i dette notatet er at norsk og europeisk industri står overfor en svært krevende situasjon. Samtidig legges det til grunn at både betydelige CO₂-reduksjoner og videre konkurransekraft i globale markeder er mulige, forutsatt fremoverlente forretningsstrategier og en aktiv og målrettet industripolitikk, både i EU og i Norge. Det er i kombinasjonen av disse faktorene at den nødvendige omstillingstakten kan oppnås.

Bak de industrielle mulighetene ligger det et alvorlig underliggende press, der høye energikostnader og svekkede marginer skaper reell risiko for avindustrialisering og redusert omstillingsevne. Samtidig er det nødvendig å erkjenne at situasjonen i flere industrisektorer oppleves som mer alvorlig enn det som fremkommer gjennom et rent strukturelt perspektiv. I deler av industrien preges hverdagen av sterk pessimisme, med bekymring for svekket kommersiell overlevelse, avindustrialisering og begrensede muligheter for å gjennomføre nødvendige utslippsreduksjoner. Et grunnleggende problem for europeisk, og for deler av norsk, industri er at energikostnadene i dag ligger betydelig høyere enn hos globale konkurrenter, ofte anslått til rundt tre ganger nivået i sammenlignbare industriland. Samtidig er virksomhetene pålagt tilleggskrav og særavgifter. Dette svekker driftsmarginer og kontantstrøm, og opprettholder en vedvarende risiko for nedleggelse på mellomlang og lang sikt.

Realismen i foreslåtte tiltak avhenger av en klar forståelse av industrienes faktiske økonomiske situasjon og risikobildet de opererer under. Disse perspektivene er avgjørende for vurderingen av forslagene som er fremmet. Hvordan man vurderer realismen og gjennomførbarheten i tiltakene vil i stor grad avhenge av diagnosen av tilstanden og utsiktene for norsk og europeisk industri. Dersom prosessindustrien står i et sterkt globalt konkurransepress og har svake driftsmarginer, er handlingsrommet for investeringer i dekarbonisering begrenset. Dette utfordringsbildet forsterkes av at mange av klimatiltakene innebærer betydelig risiko og usikkerhet om fremtidige markeder.

EU setter viktige rammer for norsk industri, men mange av de mest avgjørende industripolitiske grepene i Europa skjer nasjonalt – noe som tilsier at Norge bør kombinere EU-orientering med en mer aktiv egen industripolitikk. I dette notatet brukes EUs nye rammeverk og utviklingen i europeisk industripolitikk som et viktig utgangspunkt for vurderinger og forslag. Samtidig er det nødvendig å erkjenne at et ensidig fokus på EU kan bli for snevert. EU legger viktige føringer gjennom politiske prosesser, regelverk og overnasjonale støtteordninger, men mange av de mest omfattende industrisatsingene i Europa er i praksis drevet av nasjonale initiativer, med egne bevilgninger, låneordninger og målrettede strategier. I slike tilfeller fungerer EUs rammeverk ofte som et supplement til nasjonal politikk, ikke som den primære drivkraften. Dette gir viktige læringspunkter for Norge, både når det gjelder ambisjonsnivå og tempo i nasjonale satsinger.

Utviklingen i europeisk industripolitikk viser at nasjonale initiativer nå spiller en langt større rolle, særlig gjennom økt handlingsrom for statsstøtte. Frankrike er et tydelig eksempel på en aktiv og nasjonalt forankret industripolitikk, mens Tyskland tradisjonelt har vært mer tilbakeholdent med direkte statsstøtte og i større grad basert seg på EU-virkemidler. Dette bildet er imidlertid i endring under den nåværende Merz-regjeringen, som i større grad benytter nasjonale tiltak for å støtte industri og teknologiutvikling. I denne utviklingen er *Clean Industrial State Aid Framework* (CISAF) spesielt relevant, ettersom rammeverket åpner for et betydelig større handlingsrom for statsstøtte og gir medlemslandene mulighet til å føre en mer aktiv industripolitikk. Både Tyskland og Frankrike utnytter nå dette rommet mer systematisk.

På et mer overordnet nivå ser vi at det europeiske industripolitiske landskapet i økende grad preges av tre strukturelle endringer, som delvis er utløst av den skjerpede kriseforståelsen og frykten for avindustrialisering som er beskrevet over.

- Industristøtte i Europa har i økende grad blitt drevet av nasjonale myndigheter, særlig i Tyskland og Frankrike, mens EUs rolle som direkte finansieringskilde har fått relativt mindre betydning.
- Liberale markedsprinsipper har fått redusert gjennomslag i industripolitikken, og en mer aktiv, statlig orientert industripolitikk er i økende grad akseptert som legitim virkemiddelbruk.
- Utformingen av EUs politikk fremstår i mindre grad som forankret i stabile, langsiktige prinsipper og regelbaserte rammeverk, og i større grad som et resultat av forhandlinger, kompromisser og transaksjonelle prosesser mellom medlemslandene.

Norge bør både posisjonere seg aktivt i EUs nye industripolitiske rammer og samtidig utvikle egne nasjonale strategier, fordi europeisk integrasjon alene ikke vil sikre industriens langsiktige konkurransekraft.

For Norge er det avgjørende å følge utviklingen i europeisk industripolitikk tett, påvirke utformingen der det er mulig å posisjonere seg slik at norsk industri kan dra nytte av nye rammeverk og støtteordninger under Konkurransesevnekompasset og *Clean Industrial Deal* og *Industrial Accelerator Act*. Samtidig kan ikke Norge miste av syne egne forutsetninger og handlingsrom. Erfaringene fra europeiske land viser at aktiv deltakelse i EU-systemet er viktig, men ikke tilstrekkelig i seg selv. Norges langsiktige konkurransekraft og omstillingsevne vil også avhenge av industripolitiske nasjonale beslutninger, virkemidler og investeringsvilje.

Et mer transaksjonelt Europa gjør det nødvendig for Norge å styrke egne forhandlingsposisjoner gjennom konkrete ressurser og strategiske bidrag som skaper reell gjensidighet. I takt med at europeisk politikk får et mer transaksjonelt preg, blir det stadig viktigere for Norge å bygge opp konkrete ressurser og forhandlingskort som kan brukes i dialogen med EU og sentrale europeiske land. Slike bidrag kan omfatte strategiske investeringer, infrastruktur, spesialisert kompetanse eller andre former for industripolitisk samhandling som tilfører faktisk verdi for europeiske partnere. Evnen til å tilby slike gjensidige bidrag kan styrke Norges posisjon og øke muligheten for å oppnå bedre rammevilkår for norsk industri.

Samlet sett reiser denne utviklingen en mer grunnleggende problemstilling for norske beslutningstakere:

Er det mulig å forbli utenfor EU, samtidig som man fastholder liberale prinsipper om begrenset statlig involvering, og likevel forvente at norsk industri skal kunne hevde seg i et europeisk industrilandskap som i økende grad preges av aktiv statlig styring og målrettede støtteordninger?

Vedlegg – Invitasjon til workshop

Se for deg følgende scenario:

Norsk industripolitikk står ved et avgjørende veiskille. I lang tid har myndighetene hatt tillit til at kvotehandelssystemet alene vil være tilstrekkelig for å drive frem nødvendige utslippskutt i prosessindustrien. Man har erkjent at flere aktører befinner seg i risikozonen for karbonlekkasje, men likevel har CO₂-kompensasjonsordningen – som skulle motvirke denne risikoen – gradvis blitt svekket.

Selv om CBAM nå er innført, opplever bedriftene at ordningen har betydelige smutthull. Dette gjør konkurransen med aktører fra land med lavere klimaambisjoner krevende og urettferdig.

Konsekvensene er tydelige: Det er prosessindustribedriftene som må ta de store investeringene for å redusere karbonintensiteten i verdikjedene. Men betalingsviljen i markedet er begrenset – pris trumfer klima. Lønnsomheten svekkes, og investeringer i utslippskutt fremstår som urealistiske ut fra et forretningsmessig perspektiv. Industrien har vært klar i sin tale: *Bedriftene trenger ikke subsidier for sin kjernevirksomhet. De fleste norske prosessbedrifter har sterke konkurranseposisjoner og solide markedsandeler. Men når Europa – og Norge – har valgt å gå foran i den grønne omstillingen, må vi erkjenne at dette krever mer enn individuell tilpasning. Det krever en ny samfunnskontrakt – en felles forståelse og forpliktelse til å dele kostnadene for å nå målet om et lavutslippssamfunn.*

Vi ser nå konsekvensene av en fragmentert og utilstrekkelig politikk. Flere bedrifter varsler kapasitetsreduksjoner, og enkelte vurderer å avvikle sin virksomhet i Norge. Dette skaper uro i distriktene, der mange av disse bedriftene utgjør selve ryggraden i lokaløkonomien. Samtidig har EU vært tydelig: Kvotehandelssystemet har aldri vært ment å stå alene. Men fordi Norge har valgt å implementere EU-regelverk stykkevis og delt gjennom EØS-avtalen, fremstår det norske rammeverket som fragmentert og utilstrekkelig.

Leveranser fra norsk prosessindustri er avgjørende for europeisk industri og strategisk sikkerhet. EU forventer at Norge tar ansvar og benytter de virkemidlene som er tilgjengelige gjennom EØS – enten det gjelder handlingsplaner for rimelig energi, metaller og kjemikalier, eller tiltakene i Ren industripakke og det oppdaterte regelverket for statsstøtte.

Nye grep for å sikre omstilling i prosessindustrien

Regjeringen erkjenner at manglende investeringsbeslutninger truer Norges evne til å nå både klimamål og eksportambisjoner. For å sikre en rask og målrettet omstilling – uten å bli hindret av sektorvise silostrukturer og sendrektighet i forvaltningen – etableres et nytt superdepartement. Dette departementet, med visse likhetstrekk til det tidligere industridepartementet fra 1980-tallet, får ansvar for alle deler av forvaltningen som påvirker investeringsbeslutninger i prosessindustrien.

Superdepartementet skal ha en begrenset levetid på én stortingsperiode – fire år – og leveransene er tydelige: Norge skal kutte klimagassutslipp og samtidig sikre omstilling og videreutvikling av en industri som er strategisk viktig for Europa.

Kjernen i superdepartementets arbeid er å sikre sammenheng mellom mål og virkemidler. Målet er å etablere rammevilkår som faktisk utløser investeringer og bidrar til å nå både klimamål og eksportmål. Statsministeren har pekt på to hovedutfordringer som i dag hindrer omstilling i norsk prosessindustri:

Klimakostnader: Tiltak for å redusere utslipp uten å redusere produksjon medfører betydelige kostnader:

- Elektrifisering krever nye prosesser, teknologiutvikling, ombygging av eksisterende anlegg og innebærer høyere energikostnader for elektrisk kraft sammenlignet med fossile alternativer. Tilgang på effekt, fleksibilitet og konkurransedyktige kraftpriser er avgjørende.
- Karbonfangst og -lagring (CCS) medfører kostnader knyttet til endrede prosesser, ny teknologi, ombygging og nye kostnader for transport og lagring av CO₂.
- Det må samtidig rettes oppmerksomhet mot teknologier som over tid kan sikre nullutslipp.

Konkurranseskraft: Norsk prosessindustri konkurrerer i globale markeder:

- Dersom produkter med lave utslipp ikke vinner frem i den internasjonale konkurransen, vil eksportmålene ikke nås.
- Det er ikke bare produktene som møter konkurranse – også produksjonen i seg selv.
- Summen av rammebetingelser i andre land kan føre til at Norge taper kampen om de grønne investeringene. Resultatet kan bli at klimamålene kun nås gjennom nedleggelse av norsk produksjon og flytting av utslippene til andre land.

Superdepartementet starter sitt arbeid med å invitere Norges fremste eksperter til en workshop. Bestillingen er enkel: Innenfor hvert tema skal det utarbeides en konkret oversikt over hvilke grep som må tas for å løse utfordringene og sikre omstilling.

Deltagere og bidragsytere

Arbeidet som er gjennomført i regi av Prosess21 har vært ledet av en ekspertgruppe bestående av følgende personer:

Edina Ringdal Wickholm (Yara International), Johan Slätte (Borregaard), Trude Sundset (Norsk Hydro), Maria Ekornes Myhre (Elkem), Trond Sæterstad (Elkem), Kåre Bjarte Bjelland (Eramet), Marit Holtermann Foss (Norsk Industri), Sindre Kvil (Styrke), Øyvind Weiby Gregersen (NTNU)

Det ble invitert bredt til workshop. Deltagere i workshop og bidragsytere til utforming av de industrielle grepene var:

Edina Ringdal Wickholm (Yara International), Johan Slätte (Borregaard), Stina Torjesen (UiA), Trude Sundset (Norsk Hydro), Kåre Bjarte Bjelland (Eramet), Marit Holtermann Foss (Norsk Industri), Sindre Kvil (Styrke), Anders Wittrup (LO), Nils Eirik Stamland (Ineos), Lise Winther (Yara International), Ole Børge Yttredal (Norsk Industri), Erik Stenback (Elkem), Sarah Hay (Norsk Hydro), Torbjørn Rodt (Elkem), Nina Dahl (Sintef), Carsten Dybevik (Norske Skog)

Sekretær for arbeidet har vært **Lars Petter Maltby (Prosess21/Forskningsrådet)**